

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

<ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ>

**ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΟΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ
ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ(ΠΑΡΑΓΩΓΗ,ΔΙΑΘΕΣΗ-
ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ"**

Εισηγητής: <Ανδρεουλάκη Ευαγγελία Α.Μ:3527>

Επιβλέπων: < κ.Γεράκης Γεώργιος>

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	i
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
EXECUTIVE SUMMARY.....	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ – LITERATURE REVIEW.....	4
1.1. Ορισμός της κρίσης.....	4
1.2. Συνοπτική ανάλυση οικονομικής κρίσης	5
1.2.1. Αίτια των οικονομικών διακυμάνσεων σύμφωνα με τις βασικές οικονομικές θεωρίες	6
1.3. Ιστορική αναδρομή σε πρόσφατες κρίσεις.....	8
1.3.1. Η πρώτη μεγάλη οικονομική κρίση στην Ιστορία της Ευρώπης και ο αντίκτυπος της στην Ελλάδα (1848)	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	12
2.1. Έννοια και Σκοποί της Επιστημονικής Έρευνας.....	12
2.1.1. Ορισμός «Έρευνας».....	12
2.1.2. Τα Είδη της Επιστημονικής Έρευνας	12
2.1.3. Τα Στάδια της Έρευνας	13
2.2. Τα Χαρακτηριστικά της Πρωτογενούς Έρευνας	14
2.2.1. Ορισμός	14
2.2.2. Οι Δυσκολίες της Πρωτογενούς Έρευνας.....	14
2.3. Τα Χαρακτηριστικά της Δευτερογενούς Έρευνας.....	14
2.3.1. Ορισμός	14
2.4. Επιλογή μεθοδολογίας για το παρόν πόνημα.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ.....	17
3.1. Τα Αίτια της Κρίσης.....	17
3.2. Η Διεθνής Κρίση στην Ελληνική Οικονομία.....	21
3.3. Ελληνική Κρίση Χρέους 2010-2012.....	22
3.3.1. Αίτια της κρίσης χρέους.....	24
3.3.2. Χρηματοδότηση από τον «Μηχανισμό Στήριξης»	27

3.3.3. Πακέτα Μέτρων Μνημονίου	28
Πρώτο πακέτο οικονομικών μέτρων	28
Δεύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων	28
Μνημόνιο και τρίτο πακέτο οικονομικών μέτρων	28
3.3.4. Συνταγματικότητα	29
3.3.5. Πορεία προς το μεσοπρόθεσμο	30
Πακέτο Μέτρων Μεσοπρόθεσμου	32
Αποκλίσεις από τους στόχους και νέα μέτρα	32
3.3.6. Το Δεύτερο «Μνημόνιο»	34
Δημοψήφισμα	34
Νέα μέτρα	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	36
4.1. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ	36
4.2. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ	37
4.3. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	38
4.4. ΟΙ ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ	38
4.5. ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	39
4.5.1. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην απασχόληση	39
4.5.2. Ομαδικές απολύσεις	40
4.5.3. Ανεργία	41
4.5.4. Μερική απασχόληση	44
4.5.5. Εκ περιτροπής εργασία	44
4.5.6. Συμβάσεις ορισμένου χρόνου	44
4.5.7. Συμβάσεις έργου	45
4.5.8. Εργασία Φασόν	45
4.5.9. Ενοικίαση εργαζομένων	45
4.5.10. Διευθέτηση χρόνου εργασίας	45
4.5.11. Σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών	46
4.5.12. Υπερωριακή απασχόληση	46
4.5.13. Διαθεσιμότητες	46
4.5.14. Παράνομη – ανασφάλιστη εργασία	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:	ΠΙΘΑΝΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.....	48
5.1.	Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΙΚΩΝ FINANCIAL TIMES	48
5.1.1.	Σενάριο 1: Αποκατάσταση της δημοσιονομικής τάξης.....	48
5.1.2.	Σενάριο 2: Το «Μπάλωμα».....	48
5.1.3.	Σενάριο 3: Η Ελλάδα δεν τα καταφέρνει.....	48
5.1.4.	Σενάριο 4: Αρμαγεδδών	49
5.2.	Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ FINANCIAL TIMES DEUTSCHLAND	49
5.3.	Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.....	50
5.4.	Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	51
5.5.	Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ.....	51
5.5.1.	Οι προτάσεις	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:	ΕΤΑΙΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ	54
6.1.	ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Α: ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ.....	54
6.1.1.	Μείωση Παγίων (Κτιρίων – Ενοικίων).....	54
6.1.2.	Εξορθολογισμός δαπανών προς τρίτους (προμηθευτές).....	55
6.1.3.	Μικρή περαιτέρω μείωση των τιμών των προφερόμενων συμβουλευτικών υπηρεσιών ..	55
6.2.	ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Β: ΜΕΣΑΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ.....	55
6.3.	ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Γ: ΜΕΣΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7:	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8:	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	62
6.4.	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΞΟΔΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ.....	62
6.5.	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΞΟΔΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ.....	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		64
Διαδικτυακές Πηγές		64
Βιβλία – Άρθρα – Μελέτες – Πονήματα		66
Άλλες Πηγές		67

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή καταπιάνεται με την υφιστάμενη οικονομική κρίση η οποία έχει πλήξει την χώρα μας, τον κοινωνικό ιστό και την οικονομική της θέση και δραστηριότητες. Στόχος της πτυχιακής είναι η απεικόνιση της πορείας της χώρας τα τελευταία χρόνια προς την οικονομική κατάρρευση, τον αντίκτυπο της κρίσης στον Ελλαδικό πληθυσμό και τις Ελληνικές επιχειρήσεις, αλλά και τον προσδιορισμό μιας σειράς προτάσεων για βελτίωση της οικονομικής της θέσης μέσω της παράθεσης Εταιρικών Μελετών Περιπτώσεων αλλά και προσωπικών θέσεων της γραφούσης η οποίες βασίζονται στην μελέτη της παρούσης «μαύρης» περιόδου.

Στην πτυχιακή παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο βασίζεται το εν λόγω πόνημα, όπου γίνεται προσπάθεια για την εύρεση των αιτιών των οικονομικών διακυμάνσεων σύμφωνα με τις βασικές οικονομικές θεωρίες αλλά και αντιπαράθεση της σημερινή κρίσης με άλλες του παρελθόντος.

Ακολούθως παρουσιάζεται η Επιστημονική Μεθοδολογία η οποία χρησιμοποιήθηκε για την συγκέντρωση, ανάλυση, παράθεση και κριτικό έλεγχο των σχετικών με την Πτυχιακή στοιχείων ενώ μετέπειτα γίνεται αναλυτική παρουσίαση, τόσο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, όσο και της ελληνικής κρίσης χρέους.

Το παραπάνω Κεφάλαιο δίνει μετέπειτα τη θέση του στον προσδιορισμό των επιπτώσεων της Ελληνικής αλλά και της Παγκόσμιας κρίσης στους κύριους πυλώνες της Ελληνικής Οικονομίας και τις σχέσεις εργασίας. Πιο συγκεκριμένα αναλύονται οι επιπτώσεις στους κλάδους της οικοδομής, της ναυτιλίας και του τουρισμού, ενώ γίνεται αναφορά και σε άλλους κλάδους (π.χ. Τεχνολογία). Επίσης αναλύονται οι επιπτώσεις της υφιστάμενης κρίσης στις εργασιακές σχέσεις.

Ακολούθως γίνεται αναφορά σε πιθανά σενάρια για το μέλλον της Ελλάδας, όπου παρουσιάζονται διάφορες προσεγγίσεις σημαντικών φορέων (τύπος, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΣΕΒ, Ελληνικές τράπεζες).

Παρουσιάζονται τρεις Μελέτες Περιπτώσεων επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στον Ελλαδικό χώρο και προσδιορίζονται οι τρόποι μέσω των οποίων «πάλεψαν» με την κρίση και βγήκαν κερδισμένες, ενώ τα τελευταία δύο Κεφάλαια παρουσιάζουν τα συμπεράσματα αλλά τις προτάσεις της γραφούσης για έξοδο απο την κρίση.

EXECUTIVE SUMMARY

This thesis deals with the current economic crisis which has hit Greece, our society and its financial position and activities. Its main aim is to illustrate the progress of the country towards financial collapse, the impact of the crisis upon Greece as well as the Greek population and businesses; and to identify a series of proposals via which the country may improve its financial position. This done by quoting Corporate Case Studies as well as the author's personal positions which are based upon the thorough study of this "dark" 'period.

The author presents the theoretical background / literature review on which this thesis is based attempting to find the causes for economic fluctuations - in accordance with the basic economic theories - and compare the current crisis with others that preceded.

The author then presents the scientific methodology that was used for the collection and critical analysis of both the global financial crisis and the Greek debt crisis.

The section above gives its place to nother chapter that deals with the effects of the Greek as well as of the global crisis on the main pillars of the Greek economy and labor relations. More specifically, the author analyzes the crisis' impact upon the construction industry, shipping and tourism, while referring to other sectors (eg Technology). Furthermore, one may review an analysis of the impact of the crisis upon industrial relations.

Moreover, the thesis refers to various possible scenarios that concern the the future of Greece, as they are expressed by several key stakeholders (press, European Commission, Hellenic Federation of Enterprises, Greek banks).

Last but not least, the author presents three case studies of companies operating in Greece and identifies the ways via which they "fought" with the crisis and came out winners, while the last two chapters present the findings and the proposals for exiting the crisis of the author.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον Καθηγητή μου κ. Γεώργιο Γεράκη κυρίως για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, και την υπομονή που έκανε κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πτυχιακής μου εργασίας. Όπως επίσης και για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση του, για την επίλυση διάφορων θεμάτων μου πρόσφεραν σημαντικές υποδείξεις και οι συμβουλές του με κατεύθυναν σ' ένα σωστό τρόπο σκέψης πάνω απ' όλα και μου προσέφεραν σημαντικά εφόδια για την μετέπειτα ζωή μου. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ' βαθέων τον Διδάκτορα κ. Θεοχάρη Ευάγγελο για το πολύτιμο χρόνο που διέθεσε για την περάτωση της παρούσας εργασίας στο ερευνητικό μέρος(Συνέντευξη) .. Θα ήθελα να ευχαριστήσω ακόμα, όλους του καθηγητές του Τεχνικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Κρήτης για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια. Τέλος, θέλω να εκφράσω ένα τεράστιο ευχαριστώ στην οικογένεια μου, για την στήριξη και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου. Πέραν όμως από την πολύτιμη αυτή στήριξη, μου έδωσαν όλα τα εφόδια ώστε να γίνω ένας σωστός Άνθρωπος και αυτό είναι κάτι που δεν μαθαίνεται, αλλά μεταδίδεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ – LITERATURE REVIEW

Στο παρόν Κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο βασίζεται το παρόν πόνημα, θέτωντας τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες θα παρουσιασθεί και θα αναλυθεί το βασικό ερώτημα του πονήματος το οποίο είναι «ποια θα είναι η προβλεπόμενη πορεία της Ελλάδας και πως επηρεάζεται αυτή από την παρούσα οικονομική κρίση». Πιο συγκεκριμένα στο παρόν Κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ακόλουθα:

- Ορισμός της κρίσης
- Συνοπτική ανάλυση οικονομικής κρίσης
  - Αίτια των οικονομικών διακυμάνσεων σύμφωνα με τις κυριότερες οικονομικές θεωρίες
- Ιστορική αναδρομή σε πρόσφατες κρίσεις
  - Η πρώτη μεγάλη οικονομική κρίση στην Ιστορία της Ευρώπης και ο αντίκτυπος της στην Ελλάδα (1848)
  - Οι κρίσεις του 1929, του 1973 και του 1979 ως σημεία αναφοράς.

1.1. Ορισμός της κρίσης

Η έννοια της κρίσης έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως για να περιγράψουν με μια λέξη ότι δυνάμει μια περίοδος ανωμαλίας και αντικανονικότητας ή κρίσιμης φάσης, μια κατάσταση κρίσιμη, δύσκολη και επικίνδυνη. Κρίση είναι μια εκτροπή από την κατάσταση της κανονικότητας. Συνεπώς, μια κρίση εμπεριέχει μια απειλή σχετικά με τους πόρους και τους ανθρώπους, την απώλεια του ελέγχου και ορατές ή αόρατες συνέπειες στους ανθρώπους, τους πόρους και τους οργανισμούς (Πανηγυράκης, 2001).

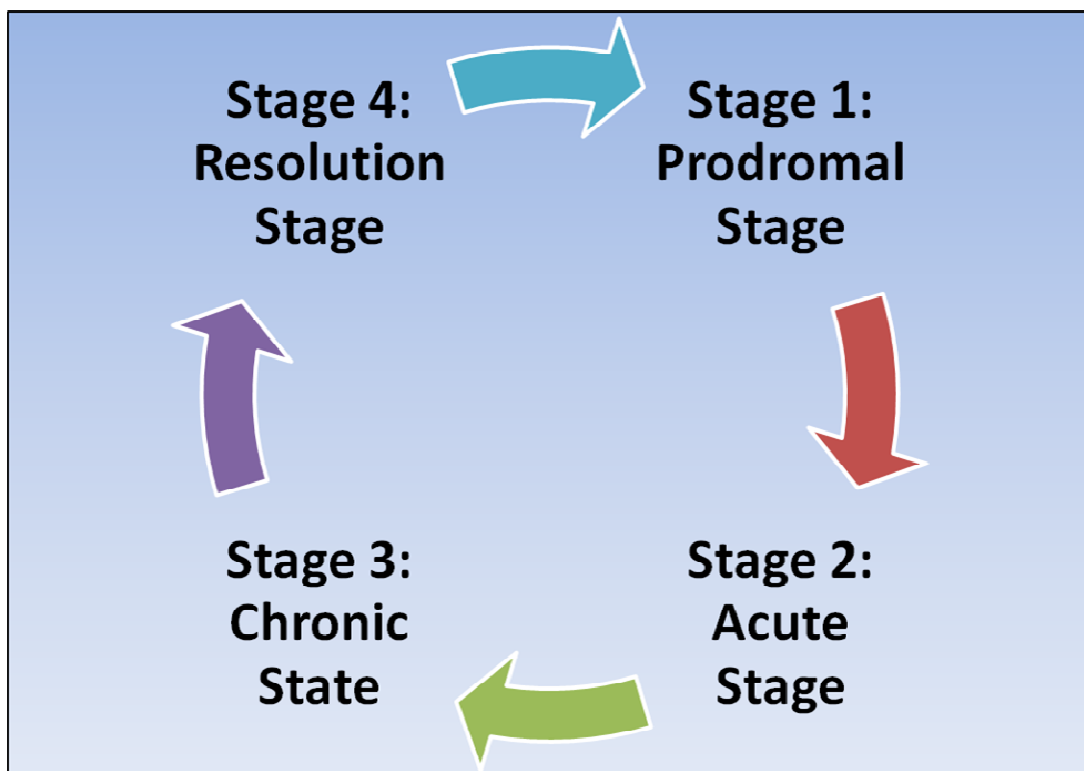
Ο όρος «κρίση» προέρχεται από το ρήμα «κρίνω» και έχει ως αφετηρία του την έννοια του διακρίνειν, τη δύναμη ή την ικανότητα να βλέπει κανείς καλώς, να διαχωρίζει το ένα πράγμα από το άλλο, να το χωρίζει στα στοιχειώδη του μέρη. Πλήν, όμως, ο όρος «κρίση» με το νόημα της κακής τροπής μιας κατάστασης πραγμάτων (βλ. παραπάνω) εισάγεται στη σύγχρονη σκέψη κατά τον 19ο αιώνα από το χώρο της οικονομίας. Επίσης, στην Κοινωνιολογία και την Ιστορία, κρίση θεωρείται η αμφιταλάντευση των δυνάμεων μιας κοινωνίας ή ενός πολιτισμού, ο κλονισμός τους, η πορεία τους προς την αποσύνθεση, τον μαρασμό, την παρακμή. (Γκίκας, 1998). Τέλος, η κρίση με την έννοια της «αρρώστιας», και όχι απλά πλέον με την έννοια του «κρίνειν», διατρέχει και το χώρο της Φιλοσοφίας (Husserl, 1911).

1.2. Συνοπτική ανάλυση οικονομικής κρίσης

Για να οριστεί η οικονομική κρίση χρησιμοποιούνται συνήθως οι έννοιες από τη θεωρία των οικονομικών διακυμάνσεων. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, οικονομικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι είναι το φαινόμενο των επαναλαμβανόμενων διακυμάνσεων της γενικής οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίες παρατηρούνται για μια περίοδο ετών. Μία κρίση μπορεί να αποτελείται από τέσσερα διαφορετικά και διακριτά στάδια. Ο συνήθης κύκλος ζωής μιας κρίσης ακολουθεί τα παρακάτω στάδια (Darling et al, 2005):

1. Στάδιο Διαμόρφωσης της κατάστασης ή Πρόδρομων συμπτωμάτων (Prodromal crisis stage).
2. Στάδιο εκδήλωσης-κορύφωσης της κρίσης (acute crisis stage).
3. Στάδιο των επιπτώσεων (Chronic crisis stage).
4. Στάδιο επίλυσης- ομαλοποίησης (crisis resolution stage).

Σχήμα 1: Κύκλος Ζωής Κρίσης

1.2.1. Αίτια των οικονομικών διακυμάνσεων σύμφωνα με τις βασικές οικονομικές θεωρίες

α. Φιλελευθερισμός (Κλασική Σχολή - Adam Smith)

Οι κλασικοί οικονομολόγοι πίστευαν ότι η οικονομία ισορροπεί πάντα σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης. Είχαν την πίστη ότι στην οικονομία δεν μπορούν να ενσκήψουν οικονομικές κρίσεις. Η άποψη τους αυτή προέκυπτε από το γεγονός ότι θεωρούσαν ότι οποιεσδήποτε ανισορροπίες - είτε ανεργίας, είτε πληθωρισμού - παρουσιάζονταν εντός της οικονομίας, είχαν προσωρινό χαρακτήρα εξαιτίας του ότι η ελεύθερη οικονομία έχει την ιδιότητα να αυτορρυθμίζεται μέσω του μηχανισμού των τιμών (Smith, 1776; O'Rourke et al, 2007). Άρα οι κρίσεις που κατά περιόδους ενσκήπτουν αφορούν τη βραχυχρόνια περίοδο και προέρχονται από παρεμβάσεις (π.χ. κρατικές – κρατικός παρεμβατισμός) που διαταράσσουν προσωρινά τον αυτορρυθμιζόμενο χαρακτήρα του συστήματος.

β. Κεϋνσιανισμός

Ο Κέϋνς άσκησε δριμεία κριτική στην κλασική θεωρία υποστηρίζοντας ότι η οικονομία ισορροπεί και σε κατάσταση υπο-απασχόλησης. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε λόγους που έχουν σχέση με το χρηματικό κεφάλαιο το οποίο προτιμά να λιμνάζει και να μη κατευθύνεται σε επενδύσεις - αν δεν βλέπει ελκυστική προοπτική κέρδους-. Σ' αυτή την περίπτωση, ο Κέϋνς υποστήριζε ότι το κράτος πρέπει να επεμβαίνει στην οικονομία και να αυξάνει την ζήτηση με δημόσια έργα, ακόμη και αν αυτό προκαλεί αυξήσεις στα δημοσιονομικά ελλείμματα. Με τις κρατικές επενδύσεις μειώνεται η ανεργία, η εισροή νέων εισοδημάτων τονώνουν τη ζήτηση και το πολλαπλασιαστικό αυτό αποτέλεσμα ανορθώνει την οικονομία. Ο Κέϋνς απέδωσε τις κρίσεις στην μειωμένη απόδοση των επενδύσεων σύμφωνα με τις προσδοκίες των επενδυτών. Αυτή τη μειωμένη απόδοση την ονόμασε «οριακή αποδοτικότητα του κεφαλαίου». Στη Γενική Θεωρία του (1926), τονίζει τα ακόλουθα: «Ο ουσιαστικός χαρακτήρας του οικονομικού κύκλου οφείλεται κυρίως στον τρόπο με τον οποίο κυμαίνεται η οριακή αποδοτικότητα του κεφαλαίου» (Keynes, 1926; Clarke, 2009).

γ. Νεοφιλελευθερισμός (Σχολή του Σικάγου - Μίλτον Φρίντμαν)

Ο νεοφιλελευθερισμός αποτελεί τη μετεξέλιξη του κλασικού φιλελευθερισμού και τη μεταφορά του στις σύγχρονες οικονομικές συνθήκες. Πρωτοεμφανίστηκε στη δεκαετία του '70 στις ΗΠΑ από τον καθηγητή Μίλτον Φρίντμαν ο οποίος θεωρείται ιδρυτής της «Σχολής του Σικάγου». Ο Φρίντμαν αμφισβήτησε την αποτελεσματικότητα των κρατικών ρυθμίσεων,

άσκησε δριμεία κριτική στον κρατικό παρεμβατισμό του Κέϋνς, τόνισε το ρόλο των αγορών και υποστήριξε, όπως και οι κλασικοί, ότι – με ελάχιστες εξαιρέσεις – οι αγορές αυτορυθμίζονται.

Ο Φρίντμαν πίστευε ότι οι διακυμάνσεις της ποσότητας του χρήματος εντός της οικονομίας προκαλούν είτε αυξήσεις είτε πτώση στις τιμές των προϊόντων. Εφόσον λοιπόν διαχειριστής του χρηματικού όγκου είναι το κράτος, αυτό ευθύνεται για τα απορυθμιστικά φαινόμενα και επομένως για τις οικονομικές κρίσεις. Σύμφωνα με τους νεοφιλελεύθερους ο κρατικός παρεμβατισμός – είτε περιοριστικός, είτε επεκτατικός – είναι η αρχή κάθε κακού. Ο ρόλος του κράτους είναι να επιβλέπει την ετήσια μικρή ποσοστιαία αύξηση του αναγκαίου χρηματικού όγκου και να αφήνει τα υπόλοιπα στην επενέργεια των νόμων της αγοράς και στον αυτορυθμιζόμενο χαρακτήρα του καπιταλιστικού συστήματος (Friedman, 1962). Οι θεωρίες του Φρίντμαν δοκιμάστηκαν με ελάχιστη επιτυχία στην Βραζιλία, την Πολωνία, τη Ρωσία (επί Γέλτσιν), την Ταϊλάνδη, την Αργεντινή, κ.α.

δ. Μαρξισμός

Ο Μαρξ θεωρεί την οικονομική κρίση ως τη βασική παθογένεια του καπιταλιστικού συστήματος. Μέσα από τις σελίδες του περίφημου «Κομμουνιστικού Μανιφέστου» διακήρυττε σχετικά με τις κρίσεις τα εξής: «Στις κρίσεις ξεσπά μια κοινωνική επιδημία, που σε κάθε άλλη προηγούμενη εποχή, θα φαινότανε σαν παραλογισμός, η επιδημία της υπερπαραγωγής. Η κοινωνία ξαφνικά βρίσκεται ριγμένη πίσω, σε κατάσταση στιγμιαίας βαρβαρότητας, θα έλεγε κανείς ότι ένας λιμός, ένας γενικός πόλεμος ερήμωσης της έκοψε όλα τα μέσα ύπαρξης. Η βιομηχανία, το εμπόριο φαίνονται εκμηδενισμένα». Ο Μάρξ χαρακτηρίζει την κρίση ως επιδημία της κοινωνίας ή ακόμα χειρότερα ως λιμό.

Η βασική αίτια των οικονομικών κρίσεων σύμφωνα με το Μαρξ οφείλεται στη βασική αντίφαση του καπιταλιστικού συστήματος ανάμεσα στον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής από τη μια και στην ατομική μορφή της ιδιοποίησης από την άλλη. Ο κοινωνικός χαρακτήρας της παραγωγής απαιτεί τη συνειδητή ρύθμιση των οικονομικών συναλλαγών. Για να μπορούν να πωλούνται όλα τα εμπορεύματα που παράγονται θα πρέπει να υπάρχουν εντός της οικονομίας αυστηρά καθορισμένες αναλογίες ανάμεσα στην παραγωγή και την κατανάλωση. Πλήν όμως, η ατομική ιδιοποίηση των μέσων παραγωγής και των παραγομένων εμπορευμάτων αποκλείει τη δυνατότητα της σχεδιασμένης ανάπτυξης της οικονομίας. Ο κάθε μεμονωμένος καπιταλιστής, κυνηγώντας το κέρδος και την επίτευξη οικονομικών κλίμακος, προσπαθεί να παράξει και να ρίξει στην αγορά όσο περισσότερα εμπορεύματα μπορεί. Ως

σύνολο οι καπιταλιστές, ενδιαφέρονται να διευρύνεται ή αγοραστική ικανότητα των μαζών έτσι ώστε να πωλούνται τα προϊόντα τους. Ο κάθε καπιταλιστής όμως ξεχωριστά στη προσπάθεια του να αυξήσει το κέρδος του επιδιώκει να περιορίσει το μισθό των εργατών του, αφού ο μισθός αποτελεί ένα βασικό συστατικό στοιχείο του κόστους παραγωγής του. Παράλληλα, με στόχο την απορρόφηση των προϊόντων τους, οι καπιταλιστές δημιουργούν «ψευδείς» καταναλωτικές ανάγκες, ενώ παράλληλα «δανείζουν» στον αγοραστή ώστε να είναι σε θέση να απορροφήσει τα προϊόντα αυτά – τα οποία δεν θα μπορούσε να αποκτήσει λόγω του περιορισμού του μισθού του -.

Επιγραμματικά τα αίτια των οικονομικών κρίσεων σύμφωνα με το Μαρξ είναι τα εξής:

- Η υπερσυσσώρευση κεφαλαίων
- Η υποκατανάλωση των μαζών
- Η αναρχία της παραγωγής
- Η πτώση του μέσου ποσοστού του κέρδους (Marx, 1867)

1.3. Ιστορική αναδρομή σε πρόσφατες κρίσεις

Για τους αρχαίους λαούς τα πράγματα ήταν απλά, μιας και αν κέρδιζαν στους διενεργηθέντες πολέμους απολάμβαναν ευημερία, ενώ αν έχαναν, τότε τα οικονομικά τους έβαιναν συρρικνούμενα και έπρεπε να ανακάμψουν είτε κοιτώντας τα της πατρίδας τους είτε δοκιμάζοντας την τύχη τους σε άλλη εκστρατεία. Με την πάροδο των χρόνων η κατάσταση άρχισε να περιπλέκεται. Κατά τους αρχαιολόγους, η χρονολογία κοπής του πρώτου νομίσματος τοποθετείται λίγο πριν από τον 8^ο π.Χ. αιώνα. Από τότε που αυτά τα μικρά (μεγαλύτερα τότε), στρογγυλά μέταλλα έκαναν την εμφάνισή τους, τα προβλήματα αμβλύνθηκαν.

Μέχρι τον 16ο αιώνα, οι οικονομικές κρίσεις έπλητταν κυρίως τους έχοντες. Οι αριστοκράτες και οι φεουδάρχες ήταν εκείνοι που είχαν να χάσουν. Μετά τη βιομηχανική επανάσταση οι οικονομικές κρίσεις άρχισαν να αγγίζουν περισσότερο όλα τα πληθυσμιακά στρώματα. Αυτή τη φορά περισσότερο άμεσα παρά έμμεσα, όπως γινόταν στο παρελθόν.

Μπαίνοντας στον 20ό αιώνα, η ραγδαία αναπτυσσόμενη οικονομία της Αμερικής είχε να αντιμετωπίσει την πρώτη από μία σειρά κρίσεων, που χαρακτηριζόταν από πτώση των μετοχών και πανικό. Η διετία 1901-03 ήταν για τις ΗΠΑ η πρώτη περίοδος μεγάλης οικονομικής αναταραχής. Το 2^ο κρούσμα που κλόνισε τη Γουόλ Στριτ, το 1906-07, είχε ως

αφορμή τις δηλώσεις Ρούζβελτ για αντιμετώπιση των μονοπωλίων στη βιομηχανία. Η πτώση των πωλήσεων αυτοκινήτου λόγω κορεσμού, αφού πια ήταν προσιτό στον απλό λαό, ήταν η αιτία της «βουτιάς» της τριετίας 1919-1921. Όλες οι παραπάνω κρίσεις όμως ήταν ελεγχόμενες σε σχέση με αυτή της 24ης Οκτωβρίου του 1929, την λεγόμενη «Μαύρη Πέμπτη». Τότε ξεκίνησε μια πρωτοφανής παγκόσμια κρίση που διήρκεσε μέχρι το 1932 με τη Γουόλ Στριτ να έχει χάσει περισσότερο από το 90% της αξίας της. Η ανεργία κάλπαζε και οι τράπεζες, έναν χρόνο μετά, αναγκάστηκαν να κλείσουν. Η κρίση αυτή οδήγησε στην ανοικοδόμηση της Δυτικής Ακτής των ΗΠΑ, μιας και η οικογένεια Ροκφέλλερ, «ενοικίασε» δεκάδες χιλιάδες εργάτες, οι οποίοι εργάζονταν σε άθλιες συνθήκες με πληρωμή «πείνας». Η μεγάλη κρίση του 1929 είναι το κυριότερο σημείο αναφοράς. Οι αιτίες της ήταν οι ακόλουθες:

- η ανισορροπία στην οικονομία των ΗΠΑ, η οποία προήλθε από:
  - τη σχετική υπερπαραγωγή Α' υλών γεωργικών προϊόντων που είχε ως αποτέλεσμα την πτώση των τιμών και μείωση της αγοραστικής δύναμης των αγροτών και
  - τις υπεραισιόδοξες βιομηχανικές επενδύσεις σε τομείς όπως η παραγωγή αυτοκινήτων και ηλεκτρικών συσκευών.
- η ευάλωτη διεθνής οικονομία, λόγω του γεγονότος ότι:
  - η διεθνής οικονομία ήταν αισθητά εξασθενημένη από τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο και
  - ο αμερικανικός προστατευτισμός και η εμμονή στη αποπληρωμή του συνόλου των δανείων που είχαν δοθεί στις ευρωπαϊκές χώρες επιδείνωνε ακόμη περισσότερο το πρόβλημα.

Η αλυσιδωτή κατάρρευση επιχειρήσεων και τραπεζών έφερε την παγκόσμια οικονομική ύφεση. Κατά την κρισιμότερη καμπή αυτής της κρίσης οι άνεργοι έφθασαν τα 30.000.000.

(Πηγή: <http://users.hol.gr/~kokkonis/courses/interwar/depression.htm>)

Από τότε οι αγορές ανέκαμψαν, αλλά τα πλήγματα συνεχίζονταν. Το 1973, εξαιτίας της πετρελαϊκής κρίσης, το χρηματιστήριο του Λονδίνου καταρρέει. Οι Άγγλοι τότε ξεκινούν προγράμματα για εναλλακτική ενέργεια. Έξι χρόνια μετά, το 1979, ακολούθησε η δεύτερη πετρελαϊκή κρίση. Έκανε την εμφάνισή της στις ΗΠΑ, στον απόηχο της ιρανικής επανάστασης. Οι χώρες του ΟPEC για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση, αύξησαν την παραγωγή τους και η συνολική απώλεια έφτασε στο 4%. Ωστόσο, επικράτησε ένας διαδεδομένος πανικός που ανέβασε την τιμή πολύ περισσότερο από όσο θα αναμενόταν. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της μειωμένης ζήτησης και της υπερβολικής παραγωγής, οδηγώντας τον ΟPEC στο να χάσει την ενότητα του. Εξαγωγείς πετρελαίου, όπως το Μεξικό, η Νιγηρία και η Βενεζουέλα

επεκτάθηκαν σημαντικά, ενώ οι ΗΠΑ και η Ευρώπη πήραν περισσότερο πετρέλαιο από το Prudhoe Bay και τη Βόρειο Θάλασσα. (Πηγή: <http://www.enthesis.net>)

Στη συνέχεια, εξετάζοντας τη λεγόμενη «ασιατική» κρίση του 1998-1999, βλέπουμε ότι η κρίση αυτή άγγιξε σε μεγάλο βαθμό το τραπεζικό σύστημα, ωθώντας πολλές ασιατικές τράπεζες στα πρόθυρα χρεοκοπίας. Πρέπει να σημειωθεί βέβαια ότι πρόκειται για μία τοπική κρίση, γεωγραφικά περιορισμένη. Μία άλλη κρίση στη δεκαετία του 1990 είναι αυτή της ιαπωνικής οικονομίας, η οποία είχε αντιμετωπιστεί με μερική ή πλήρη εθνικοποίηση τραπεζών. Πάλι, η κρίση αυτή – παρόλο που ήταν εντονότατη – είχε τοπικό χαρακτήρα. Μία άλλη κρίση είναι αυτή του 2000-2001 με την έκρηξη της “φούσκας” του Internet, που προκάλεσε πτώσεις στις τιμές των μετοχών ανάλογες με εκείνες της κρίσης του 1929. (Πηγή: www.express.gr/news/agores2/85999)

1.3.1. Η πρώτη μεγάλη οικονομική κρίση στην Ιστορία της Ευρώπης και ο αντίκτυπος της στην Ελλάδα (1848)

Το έτος 1848 υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα στην Ιστορία της Ευρώπης. Η χρονιά ξεκίνησε με την εξέγερση των Ιταλών στην Σικελία και κορυφώθηκε με την επανάσταση των Γάλλων κατά του Λουδοβίκου - Φίλιππου και της δυναστείας των Βουβρώνων. Τα εθνικιστικά και δημοκρατικά συνθήματα της Γαλλικής εξέγερσης κατά του θεσμού της μοναρχίας, πυροδότησαν μια σειρά από επαναστάσεις με σημαντικότερες αυτές στα Γερμανικά κρατίδια, στην Ουγγαρία και στη Δανία. Οι εθνικές αυτές επαναστάσεις οδήγησαν στην εθνική ενοποίηση Ιταλίας και Γερμανίας ενώ υπονόμισαν την αυτοκρατορία των Αψβούργων η οποία 70 χρόνια διασπάσθηκε σε Αυστρία και Ουγγαρία. Η χρονιά αυτή έμεινε στην Ιστορία ως η “Άνοιξη των Εθνών”.

Οι επαναστάσεις αυτές προκάλεσαν μια μεγάλη αναστάτωση σε πανευρωπαϊκή κλίμακα στις οικονομικές δραστηριότητες, στην κατανάλωση, στην ζήτηση και στο εμπόριο. Αυτή η αναταραχή δημιούργησε εν τέλει σοβαρά προβλήματα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της εποχής και οδήγησαν σε μια μεγάλη οικονομική κρίση.

Η κρίση δεν άργησε να μεταδοθεί και στο νεότευκτο Ελληνικό Βασίλειο του Όθωνα. Η Ελλάδα εκείνη την εποχή ήταν μια μικρή χώρα με ένα προκαπιταλιστικό οικονομικό σύστημα που βασιζόταν σχεδόν εξ' ολοκλήρου στην αγροτική παραγωγή. Οι κλάδοι της μεταποίησης και της δευτερογενούς παραγωγής ήταν ανύπαρκτοι. Μόλις πέντε χρόνια πριν είχε ιδρυθεί η Εθνική

Τράπεζα με κεφάλαιο που κατέβαλλε κατά το 1/5 το ίδιο το φτωχό κράτος. Η κρίση λοιπόν εισήχθη στο Ελληνικό Βασίλειο και οι μικρές εξαγωγές σε αγροτικά προϊόντα προς την Ευρώπη ελαττώθηκαν απότομα, με αποτέλεσμα όλοι οι αγροτικοί παραγωγοί (κυρίως σταφίδας) να μην μπορούν να εκπληρώσουν τις δανειακές υποχρεώσεις τους προς την Εθνική τράπεζα.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Εθνική τράπεζα να μην διαθέτει τα απαραίτητα κεφάλαια για να στηρίξει την κυκλοφορία των χαρτονομισμάτων καθώς με τους τότε τραπεζικούς κανόνες έπρεπε «επί τη εμφανίσει» τους στο γκισέ της τράπεζας να αλλαχθούν με τον αναλογούντα χρυσό. Έτσι η τράπεζα το 1848, ενώ κυκλοφορούσαν χαρτονομίσματα αξίας 1.974.000 δρχ, είχε κάλυψη σε χρυσό μόνο 690.000 δρχ. Ξεκίνησε ένας αμείλικτος οικονομικός πόλεμος από τους τοκογλύφους της εποχής που έβλεπαν στον θεσμό της τράπεζας έναν επικίνδυνο ανταγωνιστή που θα έβαζε τέλος στις δραστηριότητες τους. Το αποτέλεσμα ήταν η Εθνική τράπεζα να βρεθεί σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση σε τέτοιο σημείο ώστε οι υπάλληλοι της να προσφέρουν μέρος του μισθού τους στη διοίκηση για όσο θα διαρκούσε η κρίση.

Η λύση ήρθε από το κράτος που με μια σειρά νόμων με αποτελεσματικότερο αυτόν της 4ης Απριλίου 1948, ανέστειλαν την αναγκαστική μετατροπή των χαρτονομισμάτων σε χρυσό. Παράλληλα επέβαλλε στην Εθνική Τράπεζα επιτόκιο 8% για οποιοδήποτε ποσό δεν μετέτρεπε. Έτσι το χαρτονόμισμα της Εθνικής Τράπεζας έγινε για λίγο καιρό επίσημο νόμισμα του κράτους. Επίσης, η Εθνική Τράπεζα, με τη βοήθεια του Διοικητή Γεώργιου Σταύρου, κατάφερε να προσελκύσει κεφάλαια στην Εθνική Τράπεζα, μάλιστα πολύ μεγαλύτερα ακόμη και από αυτά που απαιτούνταν. Η Εθνική Τράπεζα κατάφερε να αποκτήσει κάλυψη για το κυκλοφορούν χαρτονόμισμα και στις 16 Δεκεμβρίου 1848, ανακοινώθηκε ότι επίσημα η τράπεζα μπορούσε πλέον να εξυπηρετεί οποιαδήποτε εξαργύρωση χαρτονομίσματος.

Το κατόρθωμα αυτό κατέστησε ελκυστικότερη την Ελληνική οικονομία σε επενδύσεις. Ο Γεώργιος Σταύρος εκλέχθηκε από το διοικητικό συμβούλιο της τράπεζας ισόβιος διοικητής της, θέση που θα υπηρετήσει με πολύ μεγάλη επιτυχία ως το 1869, όταν και απεβίωσε σε ηλικία 81 ετών. (Πηγή: Κωστής *et al*, 2003)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο παρόν Κεφάλαιο παρουσιάζεται η Μεθοδολογία η οποία ακολουθήθηκε για την έρευνα (research) συλλογή στοιχείων (data collection), ανάλυση στοιχείων (data analysis), παρουσίαση δεδομένων και ευρημάτων και παρουσίαση συμπερασμάτων.

2.1. Έννοια και Σκοποί της Επιστημονικής Έρευνας

Αφορμή για τη διεξαγωγή μιας έρευνας αποτελεί συνήθως ένας προβληματισμός, ένα ερευνητικό ερώτημα. Το πρώτο πράγμα που καλείται ένας ερευνητής να σχεδιάσει είναι η μεθοδολογία που θα υιοθετήσει πρώτον σε σχέση με τον προβληματισμό του και δεύτερον με το υπό εξέταση πεδίο. Η πορεία δηλαδή πάνω στην οποία θα βασιστεί για να εκπονήσει την έρευνά του και να την παρουσιάσει έπειτα ως γραπτό κείμενο (*The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology, 2008*). Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στην ερευνητική διαδικασία, κατέχει σημαντικό ρόλο στο αποτέλεσμα της εκάστοτε έρευνας. Οι μέθοδοι που θα ακολουθηθούν θα κρίνουν ως ένα μεγάλο βαθμό την επιτυχία ή μη της έρευνας. Υπάρχουν διαφωνίες μεταξύ των ειδικών που αφορούν ζητήματα, που σχετίζονται με τις ονομασίες και τους ορισμούς των μεθόδων.

2.1.1. Ορισμός «Έρευνας»

«Έρευνα είναι η δημιουργική εργασία που αναλαμβάνεται σε συστηματική βάση με σκοπό την αύξηση του αποθέματος γνώσης. Στην έρευνα, μπορεί να μην προσδοκάται (βασική έρευνα) ή να προσδοκάται (εφαρμοσμένη έρευνα) η χρήση του αποθέματος γνώσης για την επινόηση νέων εφαρμογών» (*Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης- Επιτροπή Ερευνών, 2009*). Ένας άλλος ορισμός για το τι είναι έρευνα είναι ο ακόλουθος: «Είναι μια συστηματική και καλώς σχεδιασμένη διαδικασία για την επίλυση προβλημάτων με βάση την εμπειρική πραγματικότητα» (*Παρασκευόπουλος, 1993*).

2.1.2. Τα Είδη της Επιστημονικής Έρευνας

Τα είδη της επιστημονικής έρευνας όπως αυτά ορίζονται από τον Παρασκευόπουλο (1993) είναι τα εξής :

- Ως προς τον σκοπό: περιγραφική, ερμηνευτική
- Ως προς τη δυνατότητα πρακτικής αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων: βασική έρευνα, εφαρμοσμένη
- Ως προς τον αριθμό των εξεταζόμενων ατόμων : δειγματοληπτική, ατομική περίπτωση

- Ως προς το χώρο που διενεργείται η έρευνα: εργαστηριακή, βιβλιογραφική
- Ως προς το τρόπο διεξαγωγής της έρευνας: ποιοτική, ποσοτική
- Ως προς τη προέλευση των στοιχείων : πρωτογενής, δευτερογενής
- Περιγραφικές έρευνες που μέσα από τη χρήση π.χ. ερωτηματολογίων ή συνεντεύξεων αποσκοπούν να αξιολογήσουν τη στάση-συμπεριφορά μιας ομάδας ατόμων ή ατόμων μεμονωμένα.
- Έρευνες που χρησιμοποιούν την παρατήρηση για να καταγράψουν-αναλύσουν τις συμπεριφορές των συμμετεχόντων στην έρευνα
- Πειραματικές έρευνες που λαμβάνουν χώρα σε εργαστήρια.
- Ποιοτικές έρευνες που χαρακτηρίζονται από τη συνεχή και άμεση παρουσία του ερευνητή σε όλη τη διάρκεια της έρευνας με σκοπό τη συλλογή και ανάλυση όλων των πληροφοριών

2.1.3. Τα Στάδια της Έρευνας

Η Έρευνα είναι μια διαδικασία:

- Συστηματική, γιατί υπάρχει μία συγκεκριμένη σειρά βημάτων που πρέπει να ακολουθηθούν για να υπάρξουν ακριβή αποτελέσματα.
- Οργανωμένη, γιατί ακολουθεί μία σχεδιασμένη δομή η οποία επικεντρώνεται και περιορίζεται σε συγκεκριμένο σκοπό.
- Θέτει ερωτήσεις σημαντικές, χρήσιμες και σχετικές με το σκοπό της έρευνας.
- Βρίσκει απαντήσεις στις ερωτήσεις –υποθέσεις που τέθηκαν.

Τα στάδια /οι φάσεις της έρευνας αυτά σύμφωνα πάλι με τον Παρασκευόπουλο (1993) είναι τα εξής:

- Προπαρασκευαστική φάση
  - Επιλογή και διατύπωση του ερευνητικού προβλήματος
  - Καθορισμός της ερευνητικής διαδικασίας για τη συλλογή του εμπειρικού αποδεικτικού υλικού
- Εκτελεστική φάση
  - Συλλογή εμπειρικών δεδομένων
  - Ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων
- Έκθεση των πεπραγμένων
- Συγγραφή της ερευνητικής μελέτης
- Κοινολόγησή της

2.2. Τα Χαρακτηριστικά της Πρωτογενούς Έρευνας

2.2.1. Ορισμός

Η πρωτογενής έρευνα (έρευνα πεδίου) περιλαμβάνει τη συλλογή δεδομένων/ πληροφοριών που δεν υπάρχουν ήδη. Αυτές οι πληροφορίες μπορούν να συλλεχθούν χρησιμοποιώντας ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις. Ο όρος χρησιμοποιείται ευρέως στην έρευνα αγοράς και την ανταγωνιστική νοημοσύνη. Οι τρόποι διεξαγωγής της συγκεκριμένης έρευνας είναι οι ακόλουθοι :

- Χρήση ερωτηματολογίου
- Συνεντεύξεις σε βάθος
- Με τη μέθοδο της παρατήρησης
- Με το πειραματισμό

Η πρωτογενής έρευνα είναι μια προσπάθεια να δημιουργηθεί η νέα/ γνήσια γνώση.

2.2.2. Οι Δυσκολίες της Πρωτογενούς Έρευνας

Τα προβλήματα – οι δυσκολίες που συναντά κανείς διεξάγοντας πρωτογενή έρευνα είναι τα εξής:

- Θα πρέπει ο ερευνητής να είναι πολύ ακριβής στα όσα λέει.
- Όταν θα φθάσει η στιγμή της ολοκλήρωσης της έρευνας, υπάρχει η έρευνα να είναι ξεπερασμένη.
- Θα χρειαστεί να απασχοληθούν επιπλέον άτομα.
- Αν για τη συλλογή δεδομένων σταλούν mails ή γράμματα στους ερωτώμενους, υπάρχει πάντα το ρίσκο του να μη μπουν καν στη διαδικασία να απαντήσουν.

2.3. Τα Χαρακτηριστικά της Δευτερογενούς Έρευνας

2.3.1. Ορισμός

Η δευτερογενής έρευνα (βιβλιογραφική έρευνα) περιλαμβάνει την περίληψη, την παραβολή ή/και τη σύνθεση της υπάρχουσας έρευνας παρά της πρωτογενούς έρευνας, όπου τα δεδομένα συλλέγονται παραδείγματος χάριν, από τα υποκείμενα της έρευνας. Η δευτερογενής έρευνα μπορεί να προέλθει, είτε από εσωτερικές, είτε από εξωτερικές πηγές. Η δευτερογενής έρευνα, διεξάγεται με τη συγκέντρωση και αξιολόγηση πληροφοριών που έχουν ήδη συλλεχθεί από προηγούμενη πρωτογενή ή δευτερογενή έρευνα. Παραδείγματα πηγών που μπορεί να είναι χρήσιμες στα πλαίσια δευτερογενούς έρευνας αποτελούν τα ακόλουθα:

στατιστικά στοιχεία κρατικών υπηρεσιών, προηγούμενες ή/και πρόσφατες σχετικές έρευνες, κ.λπ.

2.4. Επιλογή μεθοδολογίας για το παρόν πόνημα

Η επιλογή για το παρόν πόνημα είναι ένας συνδυασμός πρωτογενούς και δευτερογενούς έρευνας.

Για λόγους ταχύτητας, ευκολίας και αποφυγής καθυστερήσεων επιλέχθηκε για τα τμήματα που αφορούν την ιστορική αναδρομή, την καταγραφή δεδομένων, την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και την εκτίμηση των μελλοντικών σεναρίων, η δευτερογενής έρευνα. Η δευτερογενής έρευνα έχει κατά κύριο λόγο βασισθεί σε άρθρα απο τα Ελληνικά και Διεθνή έντυπα μέσα, σε επιστημονικά βιβλία, κλαδικές μελέτες, πρόσφατες έρευνες και στατιστικά.

Η δευτερογενής έρευνα πραγματοποιήθηκε σε μια περίοδο περί των 4 μηνών, απο Ιανουάριο μέχρι Απρίλιο του 2012 και για αυτό το λόγο θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία δευτερογενούς έρευνας τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για το παρόν πόνημα αφορούν περιόδους μέχρι τα τέλη Μαρτίου του 2012. Δεν έχουν συμπεριληφθεί στοιχεία και δεδομένα τα οποία αφορούν μεταγενέστερη χρονική περίοδο.

Όσον αφορά το Κεφάλαιο που αφορά τις «Μελέτες Περιπτώσεων», επιλέχθηκε η μέθοδος των συνεντεύξεων σε βάθος. Πιο συγκεκριμένα, συλλέχθηκαν στοιχεία μέσω συνέντευξης με τον Σύμβουλο Επιχειρήσεων και Ακαδημαϊκό, Δρ. Θεοχάρη Ευάγγελο. Ο Δρ. Θεοχάρης έχει εκτεταμένη Συμβουλευτική εμπειρία τόσο στο Δημόσιο, όσο και στον Ιδιωτικό Τομέα, ενώ έχει λάβει μέρος στην υλοποίηση αλλά και αξιολόγηση Ευρωπαϊκών Ερευνητικών ή μη Προγραμμάτων. Τέλος, έχει υπάρξει Καθηγητής Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων σε Ιδιωτικά Κολλέγια αλλά και σε Δημόσιο Πανεπιστήμιο στην Μεγάλη Βρετανία. Οι συντεύξεις εις βάθος πραγματοποιήθηκαν σε ένα διάστημα δυο μηνών (Απρίλιο – Μάιο 2012) μέσω τηλεφώνου.

Μέσω των συνεντεύξεων επιτεύχθηκε αρχικά μια βαθύτερη κατανόηση του παρόντος οικονομικού κλίματος αλλά και ειδικότερα η καταγραφή τριών περιπτώσεων / παραδειγμάτων επιχειρήσεων οι οποίες εν μέσω κρίσης κατάφεραν όχι μόνο να επιβιώσουν, αλλά και να αναπτυχθούν. Τα τρία παραδείγματα επιχειρήσεων τα οποία αναλύθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων αλλά και αναλύονται και σε επόμενο κεφάλαιο, παρουσιάζουν μια ποικιλία

σχετικά με το μέγεθος τους αλλά και το χώρο δραστηριότητάς τους. Πιο συγκεκριμένα οι εταιρικές μελέτες περιπτώσεων αφορούν μια μεγάλη Συμβουλευτική Επιχείρηση, μια μεσαία Βιομηχανία Τυποποίησης Ελαιολάδου και μια μεσαία Επιχείρηση Ηλεκτρονικών Εκδόσεων.

Τα δε στάδια / φάσεις της έρευνας ταυτίστηκαν με αυτά που θεωρούνται αναγκαία κατά Παρασκευόπουλο (1993), ήτοι:

- Προπαρασκευαστική φάση
- Εκτελεστική φάση
- Έκθεση των πεπραγμένων
- Συγγραφή της ερευνητικής μελέτης
- Κοινολόγησή της

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ

3.1. Τα Αίτια της Κρίσης

Μετά την οικονομική κρίση του 2001, η κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ προχώρησε σε αλληπάλληλες μειώσεις του διατραπεζικού επιτοκίου, του επιτοκίου δηλαδή με το οποίο δανείζονται κεφάλαια οι τράπεζες. Τα μειωμένα επιτόκια δανεισμού θεωρήθηκαν από τις αμερικανικές τράπεζες σαν ευκαιρία να στραφούν σε τμήματα του πληθυσμού τα οποία μέχρι τότε, λόγω των χαμηλών εισοδημάτων τους, δεν είχαν πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό. Εκατομμύρια Αμερικάνικα νοικοκυριά πίστεψαν ότι έλυσαν το στεγαστικό τους πρόβλημα. Τα επιτόκια ήταν χαμηλά και οι δόσεις των δανείων προσιτές. Οι τιμές των σπιτιών ήταν σε διαρκή άνοδο, και αυτό ώθησε πολλές οικογένειες να χρεωθούν στην τράπεζα, προκειμένου να αποκτήσουν μια κατοικία η οποία σε κάποια χρόνια θα άξιζε πολύ περισσότερα (Πηγή: *Johan Lybeck, 2011*).

Οι τράπεζες έκαναν ότι μπορούσαν για να συντηρήσουν αυτό το κλίμα. Στηριζόμενες στη συνεχή αύξηση των τιμών των κατοικιών, προσέφεραν στους πελάτες τους δάνεια ίσα με το 100% της αξίας του ακινήτου, ενώ μέχρι πριν από λίγα χρόνια δε δάνειζαν πάνω από το 50-60% της αξίας του σπιτιού. Οι δανειζόμενοι αντιμετώπιζαν την αγορά ενός σπιτιού – ήτοι τη λήψη στεγαστικού δανείου – ως επιχειρηματική και επενδυτική κίνηση. Οι τράπεζες στηριζόμενες στο γεγονός ότι τα επιτόκια θα παρέμεναν χαμηλά για μεγάλο διάστημα, πρότειναν στους πελάτες τους να επιλέξουν δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο, που κοστίζει λιγότερο και η δόση του εξαρτάται και από άλλες παραμέτρους. Το κλίμα ευφορίας ήταν γενικευμένο. Με λίγα λόγια, σε όσους βρισκονταν κάτω από το όριο της πιστοληπτικής ικανότητας, αυτό που στα αγγλικά ονομάζεται «subprime» (Πηγή: *John Foster et al, 2011*).

Οι τράπεζες που είχαν χορηγήσει τα παραπάνω δάνεια, με τη σειρά τους, μετέτρεψαν τα αναμενόμενα έσοδά τους τίτλους προσδοκίας κερδών για το μέλλον και τα έριξαν στην αγορά των χρηματιστηρίων. Η υψηλή κερδοφορία που παρουσίασαν τα πρώτα χρόνια οι τράπεζες είχε ως αποτέλεσμα ένα φαινόμενο «φούσκας». Οι τιμές των τίτλων τους αυξήθηκε δραματικά. Η μία τράπεζα πουλούσε τα τιτλοποιημένα δάνεια στην άλλη και με αυτόν τον τρόπο μετέθετε τον κίνδυνο και ταυτόχρονα καρπωνόταν το κέρδος. Επιπλέον, όσοι διέθεταν τέτοιους τίτλους στα χαρτοφυλάκιά τους, κατέγραφαν στους ισολογισμούς τους υπέρογκες

αποδόσεις. Είναι ενδεικτικό ότι μία μόνο «επενδυτική εταιρεία υψηλού ρίσκου», η γνωστή πλέον «Bear Stears», είχε στα χαρτοφυλάκιά της τίτλους στεγαστικών δανείων ύψους 10 δισ. δολαρίων (Πηγή: *Johan Lybeck, 2011*).

Ταυτόχρονα δημιουργήθηκε μία αγορά παραγώγων εξασφάλισης πιστωτικού κινδύνου. Τα προϊόντα αυτά προστέθηκαν σε μία αγορά 62 τρις. δολαρίων με στόχο να προστατεύουν τις τράπεζες από το ενδεχόμενο επισφαλειών. Αυτά τα προϊόντα μετατράπηκαν σε χρυσοφόρες επενδύσεις. Ξαφνικά, το 2007 οι τιμές των σπιτιών άρχισαν να πέφτουν και πολλές οικογένειες στις ΗΠΑ βρέθηκαν να χρωστούν δάνεια πολύ υψηλότερα από την πραγματική αξία του σπιτιού. Αυτό σήμαινε ότι ακόμα και να προσωρούσαν σε πώληση του σπιτιού τους, δε θα μπορούσαν να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους. Αυτό οδήγησε σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού να προβαίνει σε στάση πληρωμών των δόσεων τους. Οι κατασχέσεις ακινήτων και οι πλειστηριασμοί διαδέχθηκαν ο ένας τον άλλον και πολλοί έχασαν τα σπίτια τους. Οι κατασχέσεις και οι πλειστηριασμοί ενέτειναν την πτώση των τιμών ακινήτων. Μέσα στο 2007 κατασχέθηκαν τουλάχιστον 2.203.295 σπίτια και οι περισσότερες από τις τράπεζες που είχαν χορηγήσει δάνεια «χαμηλής εξασφάλισης» αρχικά καταγράφουν μεγάλες ζημιές, ενώ στην πορεία, η μία μετά την άλλη, κατέρρευσαν (Πηγή: *Johan Lybeck, 2011*).

Οι μεγάλες τράπεζες οδηγήθηκαν στην καταστροφή εξαιτίας του λογιστικού μηχανισμού που ονομάζεται mark-to-market και υποχρεώνει τις εταιρίες να αποτιμούν τα στοιχεία του ενεργητικού τους στα λογιστικά βιβλία με την πραγματική τους αξία. Απο τη στιγμή που δεν γνώριζαν πόσο εκτεθειμένες είναι οι άλλες τράπεζες, οι τράπεζες σταμάτησαν να δανείζουν η μία την άλλη. Στα χρηματιστήρια όλου του κόσμου επικράτησε πανικός. Οι μετοχές των τραπεζών κατέρρευσαν. Οι καταθέτες που είχαν τοποθετήσει τα χρήματά τους σε κάποια τράπεζα τα ζητούσαν πίσω. Και η ίδιες η τράπεζες (που γενικά διαθέτουν ένα ρευστό κεφάλαιο επαρκές για να καλύψουν σε σύντομο χρονικό διάστημα ένα μικρό μέρος αυτών των απαιτήσεων) κατέρρευσαν. Ανάμεσά τους και χρηματοοικονομικοί κολοσσοί όπως οι «Fannie Mae», «Freddie Mac», «Lehman Brothers», «Indymac Bank», «Citigroup», κλπ.

Γράφημα 1: Πορεία Μετοχών πριν και μετά την Κρίση του 2007: Freddie Mac, Fannie Mae, Citigroup και Bear Stears

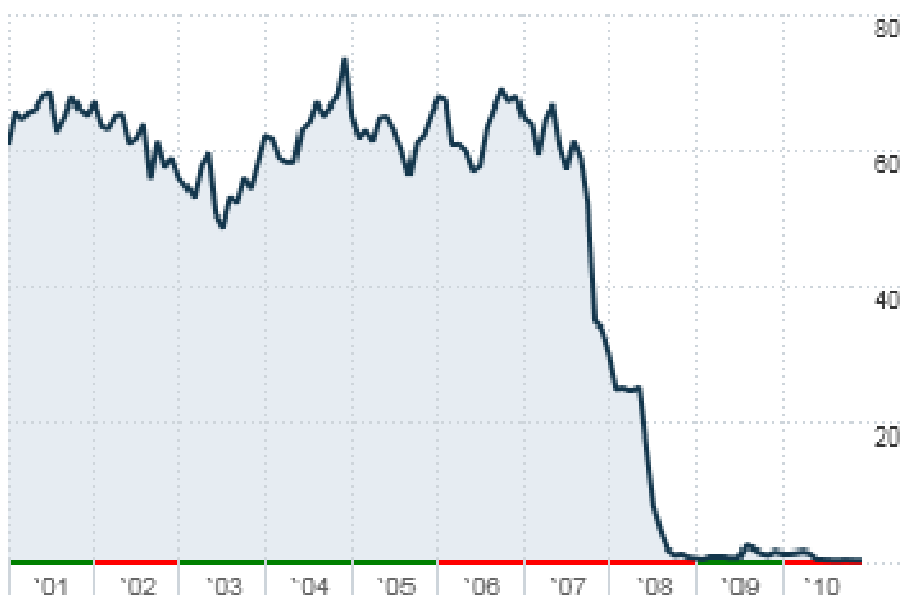
FNMA

10-year share price

FMCC

10-year share price

Πηγή:

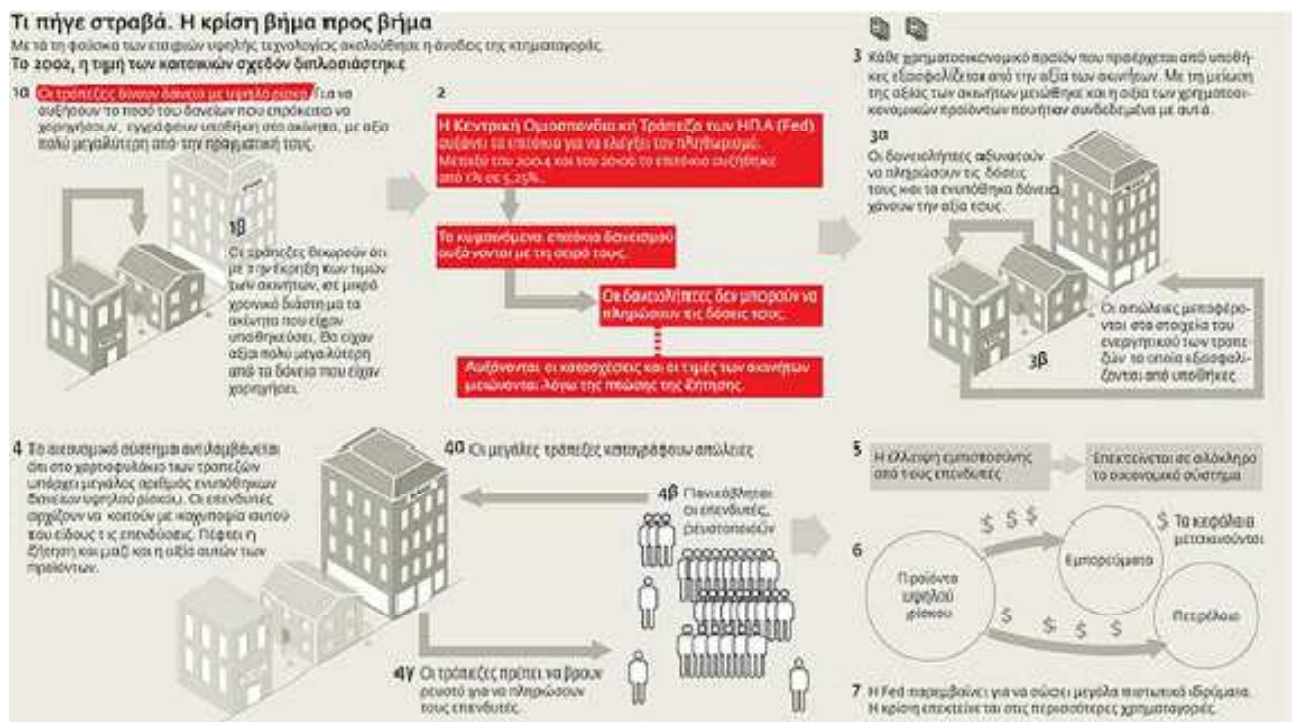
http://money.cnn.com/galleries/2011/fortune/1104/gallery.fortune500_worst_performing_stocks.fortune/index.html;

<http://www.theconglomerate.org/2008/03/bear-steerns-de.html>

Εξαιτίας της κατάστασης που βίωσαν τα νοικοκυριά στις ΗΠΑ, κατέρρευσαν οι τράπεζες. Εξαιτίας της πτώχευσης των τραπεζών, τον ίδιο δρόμο ακολούθησαν και όσοι είχαν ποντάρει στα μελλοντικά τραπεζικά κέρδη, όπως για παράδειγμα ο επενδυτικός χρηματοοικονομικός όμιλος «Bear Stearns», και ενώ είχε καταφέρει να «φουσκώσει» την τιμή της μετοχής της στα

133 δολάρια πριν ξεσπάσει η κρίση, τελικά την απέκτησε η «J.P. Morgan» έναντι 2 ευρώ για κάθε μετοχή της. Όταν οι αρχές των ΗΠΑ παρενέβησαν για να σώσουν τις δύο «ημι-δημόσιες» επιχειρήσεις χορήγησης στεγαστικών δανείων (Fannie May και Freddy Mac), αλλά αποφάσισαν να αφήσουν τη Lehman Brothers να πτωχεύσει (15/09/2008), η αβεβαιότητα έδωσε τη θέση της σε πανικό και ουσιαστικό πάγωμα της διατραπεζικής αγοράς επεκτείνοντας ραγδαία την κρίση και στην πραγματική οικονομία μέσω του καναλιού του τραπεζικού συστήματος και της «πιστωτικής ασφυξίας» (credit crunch) που προκλήθηκε.

Σχήμα 2: Τα βήματα της κρίσης

3.2. Η Διεθνής Κρίση στην Ελληνική Οικονομία

Μία από τις αιτίες της εξάπλωσης του προβλήματος σε ολόκληρο τον κόσμο είναι η παγκοσμιοποίηση. Το άνοιγμα των οικονομιών, η ελεύθερη μετακίνηση κεφαλαίων από ήπειρο σε ήπειρο και από χώρα σε χώρα, η ενοποίηση όλων των αγορών είναι η αιτία της «επιδημίας». Στα τοξικά τραπεζικά προϊόντα επένδυαν όχι μόνο οι αμερικανικές τράπεζες αλλά τράπεζες από ολόκληρο τον κόσμο. Έταιροι επενδυτές τοξικών τραπεζικών προϊόντων ήταν επίσης ασφαλιστικές εταιρείες, ασφαλιστικά ταμεία, εταιρείες επενδύσεων, επενδυτικές τράπεζες και ιδιώτες. Η Ελληνική οικονομία είναι μέρος της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας οικονομίας και ταυτόχρονα είναι ελλειμματική. Η κυβέρνηση δανείζεται κάθε χρόνο για να

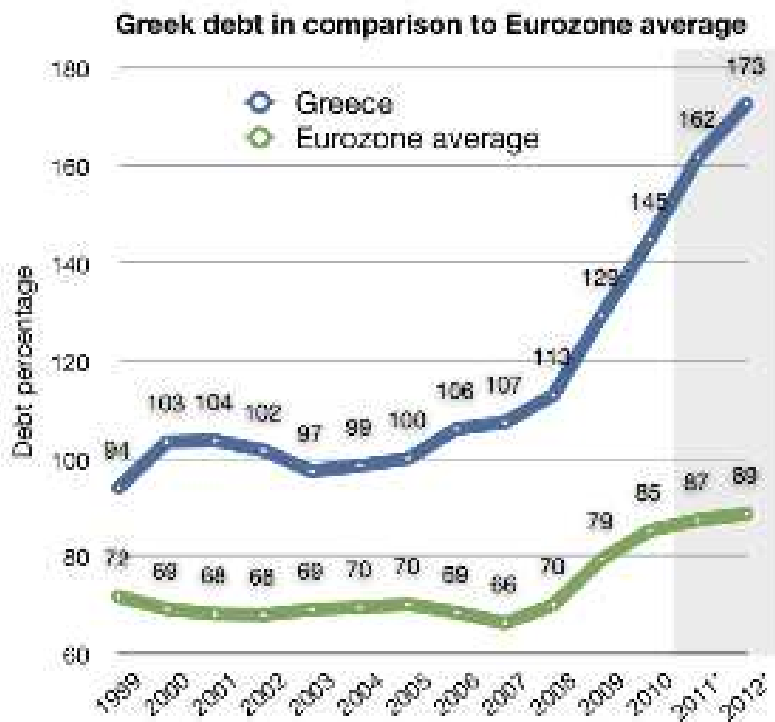
καλύψει τις ανάγκες του Δημοσίου αλλά και τους τόκους του εξωτερικού χρέους. Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης είναι πλέον αδιάψευστα αισθητές και στην πραγματική οικονομία της χώρας μας, με απρόβλεπτες εξελίξεις για τη μείωση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων και των νοικοκυριών, την αυξανόμενη ανεργία και την εξαθλίωση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και της κατανάλωσης είχαν σαν αποτέλεσμα να μεγαλώσει η «μαύρη τρύπα» του Προϋπολογισμού.

3.3. Ελληνική Κρίση Χρέους 2010-2012

Στα μέσα του 2010, και μετά τις αποκαλύψεις ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο. Η Ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με χαμηλά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας και στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων οδήγησε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών. Κατόπιν αυτών η Ελλάδα κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), οι οποίες συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για την Ελλάδα. (Πηγή: <http://news.in.gr/greece/article/?aid=1129265>).

Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης έγινε υπό τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και δημοσιονομικής εξυγίανσης. Τα πρώτα μέτρα ανακοινώθηκαν στις 2 Μαΐου 2010. Η Ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας και το επόμενο διάστημα με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά, τον Ιούνιο του 2011, η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος, που περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές.

Γράφημα 2: Το Ελληνικό χρέος σε σχέση με τον Μ.Ο. της ΕΕ

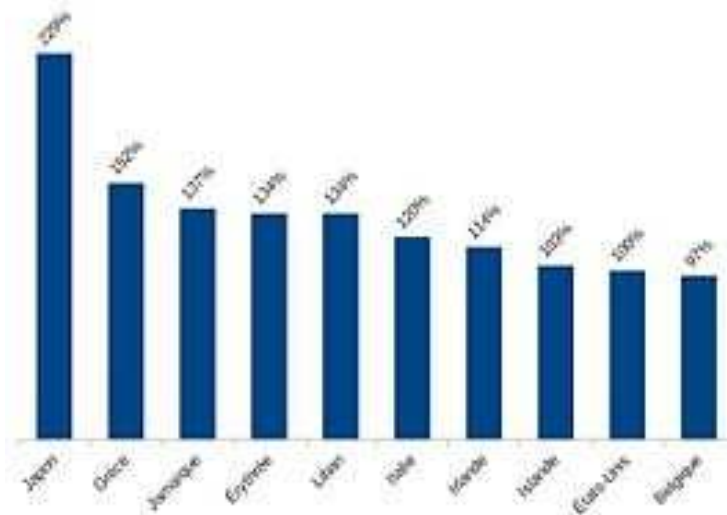
Source: Eurostat
*estimate

Πηγή: Eurostat

Γράφημα 3: Δημόσιο χρέος κρατών ως ποσοστό του ΑΕΠ

Les 10 pays les plus endettés

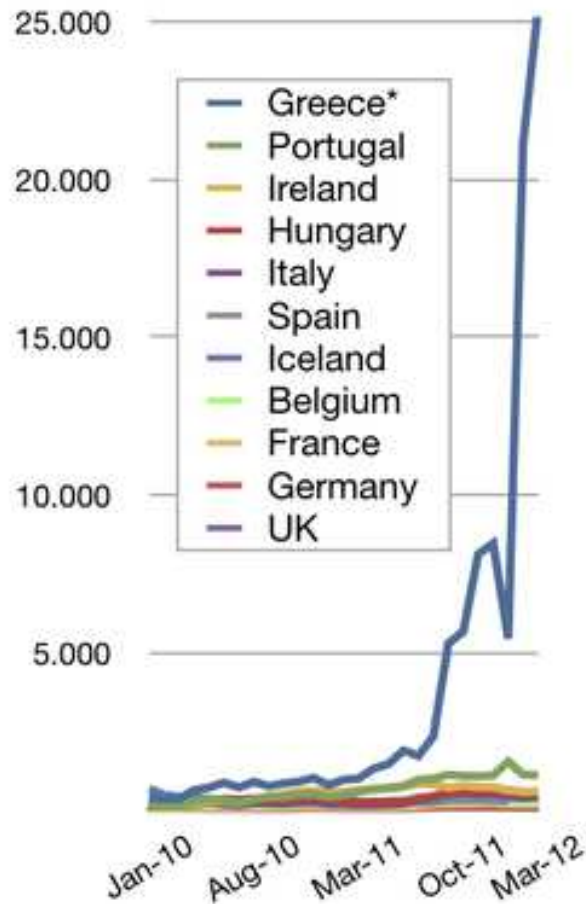
La dette rapportée à la production annuelle du pays (PIB), selon les prévisions du FMI à fin 2011.

Source : FMI (les autres États ont été supprimés du classement). St. Artha et Denis, Eschwege, Germany

Γράφημα 4: Πορεία των CDS

Sovereign credit default swaps

Source: Bloomberg

* last auction on March 9, 2012

Πηγή: Bloomberg

3.3.1. Αίτια της κρίσης χρέους

Η περίοδος μετά το 1974 (μεταπολίτευση) υπήρξε περίοδος μεγάλου δανεισμού για την Ελλάδα με συνέπεια τη γρήγορη διόγκωση του χρέους. Μεταξύ του 1980 και 1993 το χρέος εκτινάχτηκε από 28,6% σε 111,6% του ΑΕΠ. (Πηγή: http://www.istorikathemata.com/2010/06/blog-post_21.html) Το έλλειμμα την ίδια περίοδο ήταν επίσης υψηλό. Μετά το 1993 η οικονομία μπήκε σε έναν πιο ομαλό δρόμο με στόχο να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ. Το χρέος άρχισε να μειώνεται ελαφρά ως ποσοστό του ΑΕΠ και το έλλειμμα έπεσε μέχρι το 1999 κάτω από το 3%,

πετυχαίνοντας τελικά η Ελλάδα να γίνει μέλος της ΟΝΕ. Αργότερα αποκαλύφθηκε πως οι σχετικά υψηλές επιδόσεις πίσως να οφείλονταν σε αποκρύψεις ελλειμμάτων και δανείων, τη λεγόμενη δηλαδή «δημιουργική λογιστική».

Το φθινόπωρο του 2004, ο τότε υπουργός οικονομικών προχώρησε σε οικονομική απογραφή κατόπιν πίεσης από την Eurostat. Η απογραφή αποκάλυψε «αποκρύψεις δαπανών» με αποτέλεσμα να αναθεωρηθούν τα ελλείμματα των προηγούμενων ετών προς τα πάνω. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μείωση της αξιοπιστίας της χώρας και σε 3-ετή επιτήρηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Την ίδια χρονιά η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση παλαιότερων ελλειμμάτων της Ελλάδας, από τα οποία προέκυπτε ότι η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ αφού ακόμα και την κρίσιμη χρονιά του 1999 εξακολουθούσε να έχει έλλειμμα πάνω από 3%.

(Πηγή: http://news.kathimerini.gr/4dcqj/w_articles_economy_1_26/06/2011_447156)

Την τριετία 2004-2007 το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται ενώ σημειώνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης με το εθνικό εισόδημα να αυξάνεται κατά 12-15 δισ. τον χρόνο. Από το φθινόπωρο του 2008 όμως, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (βλ. παραπάνω), η Ελληνική οικονομία εκτροχιάζεται και το έλλειμμα και το χρέος αρχίζουν να αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς.

Τον Νοέμβριο του 2010 η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση των ελληνικών ελλειμμάτων των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά το έλλειμμα του 2006 τοποθετήθηκε στο 5,7% του ΑΕΠ (12,1 δισ. ευρώ), του 2007 στο 6,4% του ΑΕΠ (14,4 δισ. ευρώ), του 2008 στο 9,4% του ΑΕΠ (22,3 δισ. ευρώ) και του 2009 στο 15,4% του ΑΕΠ (36,1 δισ. ευρώ). Αντίστοιχα αναθεωρήθηκε προς τα πάνω και το χρέος, με το χρέος του 2009 να αναθεωρείται στο 126,8% του ΑΕΠ που αντιστοιχεί σε 298 δισ. Ευρώ.

Μετά τις επόμενες πρόωρες ο νέος Υπουργός Οικονομικών κλήθηκε να αντιμετωπίσει μία δραματική κατάσταση. Στις 20/10/2009 ανακοίνωσε στο ECOFIN ότι το έλλειμμα για το 2009 θα εκτιναχτεί στο 12,5% από 6% που το υπολόγιζε η προηγούμενη κυβέρνηση - το έλλειμμα τελικά αναθωρήθηκε το 2010 στο 15,4%). Δύο μέρες μετά ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από Α σε Α-.

(Πηγή: <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4542129>)

Παρόλα αυτά η κυβέρνηση απέφυγε να προχωρήσει άμεσα σε λήψη μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, με σκοπό να καθυσυχάσει τις αγορές.

(Πηγή: <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4546615>)

Λίγο μετά την κατάθεση του νέου προϋπολογισμού υπήρξε νέα αρνητική εξέλιξη που αφορούσε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας. Στις 8 Δεκεμβρίου ο οίκος Fitch υποβάθμισε για δεύτερη φορά την Ελληνική οικονομία στο επίπεδο BBB+.

(Πηγή: <http://www.protothema.gr/economy/article/?aid=54343>)

Με την σειρά του ο οίκος Standard and Poor's προχώρησε στις 16 Δεκεμβρίου σε υποβάθμιση της Ελληνικής οικονομίας, κρίνοντας το πρόγραμμα της κυβέρνησης για τη δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας ανεπαρκές, ενώ ακολούθησε τρίτη υποβάθμιση της Ελληνική οικονομίας, στις 23 Δεκεμβρίου, αυτή την φορά από τον οίκο Moody's.

(Πηγή: <http://news.kathimerini.gr/4dcqj/ w articles economy 1 23/12/2009 384488>)

Από τα μέσα Ιανουαρίου του 2010 ξεκίνησε μία συνεχής άνοδος των spreads, που αναφερόταν συχνά στον τύπο ως ράλι ή κούρσα των spreads. Στις 21 Ιανουαρίου του 2010 το spread των 10ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 300 μονάδες και στη συνέχεια ακολούθησε έντονα αυξητική πορεία ξεπερνώντας ακόμα και τις 1000 μονάδες τον Απρίλιο του 2010. (Πηγή: <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4572196>)

Γράφημα 5: Η πορεία των Ελληνικών CDS (2008 – 2010)

Source: Citi Investment Research and Analysis

Πηγή: Citi Investment Research and Analysis

3.3.2. Χρηματοδότηση από τον «Μηχανισμό Στήριξης»

Στις 3 Μαΐου 2010 η Ελλάδα αιτήθηκε €80δισ από τις υπόλοιπες (15) χώρες του Ευρώ και 30 δισ. Ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Την αίτηση συνόδευσαν 3 συνημμένα μνημόνια:

- Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ΜΟΧΠ),
- Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης (ΤΜΣ) και
- Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής (ΣΠΟΠ).

Στις 8 Μαΐου 2010 εγκρίθηκε «Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης» (Loan Facility Agreement) με τις χώρες του Ευρώ και «Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας» (Stand-by Agreement) με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά για συντομία «Μνημόνιο».

Στη συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), γνωστή και ως «Τρόικα», η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής

των όρων του «Μνημονίου» (ΜΟΧΠ και ΣΠΟΠ) και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

3.3.3. Πακέτα Μέτρων Μνημονίου

Ακολούθως παραθέτονται επιγραμματικά τα «Πακέτα Μέτρων» τα οποία επιβλήθηκαν στην χώρα μέσω των επιταγών του λεγόμενου «Μνημονίου».

Πρώτο πακέτο οικονομικών μέτρων

Μετά την επιστροφή του Πρωθυπουργού απο το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στο Νταβός, η κυβέρνηση ανακοίνωσε μέτρα για τον δημόσιο τομέα που περιλάμβαναν πάγωμα μισθών, περικοπές επιδομάτων 10%, περικοπές υπερωριών και οδοιπορικών. (Πηγή: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=130472>)

Δεύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων

Στο επόμενο διάστημα άρχισε να αναφέρεται έντονα το ενδεχόμενο της ελεγχόμενης ή μη χρεοκοπίας. Για την αποφυγή του ενδεχομένου η κυβέρνηση έλαβε στις 3 Μαρτίου νέα σκληρά μέτρα. Τα οικονομικά μέτρα που λήφθηκαν ήταν:

- Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδειάς
- Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου
- Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ
- Αύξηση ΦΠΑ από 4,5 στο 5%, από 9 στο 10%, από 19 στο 21%
- Αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης
- Επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- Επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα, ακόμα και στα μικρότερου κυβισμού.
- Επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα, ακόμα και στα μικρότερα.

(Πηγή: <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=04/03/2010&id=137789>)

Μνημόνιο και τρίτο πακέτο οικονομικών μέτρων

Μετά απο ενάμιση μήνα η Ελλάδα προσφεύγει στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας. Η Ελλάδα προχώρησε σε υπογραφή μνημονίου

με το ΔΝΤ και την ΕΕ, για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Τα μέτρα που ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό προέβλεπαν:

- Αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 Ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 Ευρώ και πλήρης κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές.
- Αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800 Ευρώ για συντάξεις ως 2500 Ευρώ.
- Περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1η Ιανουαρίου 2011).
- Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%
- Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων
- Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- Αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού.
- Πρόβλεψη για αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στον δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013 με έναρξη το 2011.

(Πηγή: <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4572600>)

3.3.4. Συνταγματικότητα

Σύμφωνα με το συνταγματολόγο καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεωργίου Κασιμάτη, το «Μνημόνιο» περιλάμβανε σειρά αντισυνταγματικών διατάξεων, όπως:

- η εξουσιοδότηση του Υπουργού Οικονομικών να υπογράφει εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας χωρίς την έγκριση της Βουλής (κάτι τέτοιο προκύπτει από τους νόμους Ν.3845/2010 και Ν.3847/2010)
- η παραίτηση της Ελλάδας από κάθε ασυλία σε περίπτωση αδυναμίας αποπληρωμής αυτού του δανείου ή προηγούμενων δανείων

(Πηγή: <http://www.spitha-kap.gr/el/articles/?nid=334>)

Αυτό που κρίνει ο Γ. Κασιμάτης ως ουσιαστικά αντισυνταγματικό είναι η δανειακή σύμβαση και όχι το μνημόνιο, μιας και υπογράφηκε έμμεσα χωρίς την έγκριση των 3/5 της Ελληνικής Βουλής. Το ίδιο το μνημόνιο κρίθηκε από το ΣΤΕ συνταγματικό. Οι παραπάνω θέσεις

αμφισβητήθηκαν από το συνταγματολόγο καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Αντώνη Μανιτάκη.

(Πηγή: <http://news.kathimerini.gr/4dcqj/ w articles columns 1 12/06/2011 445590>)

3.3.5. Πορεία προς το μεσοπρόθεσμο

Στις 12 Μαρτίου 2011 υπήρξε συμφωνία για μείωση του ποσοστού δανεισμού κατά 1 ποσοστιαία μονάδα και επιμήκυνση του χρόνου απόσβεσης στα 7.5 χρόνια. (Πηγή: <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=389322>) Στις 29 Ιουνίου 2011 ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015». Η κυβέρνηση προανήγγειλε μέτρα που προκάλεσαν αντιδράσεις επαγγελματικών κλάδων, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και του Φθινοπώρου. Σημαντικότερες περιπτώσεις ήταν οι αντιδράσεις των ιδιοκτητών φορτηγών για το άνοιγμα του επαγγέλματός τους, των ναυτεργατών για την κατάργηση του καμποτάζ, των υπαλλήλων των ΜΜΜ, για περικοπές στους μισθούς τους και των υπαλλήλων αρχαιολογικών χώρων για περικοπές θέσεων εργασίας.

Η ανεργία και ο πληθωρισμός άρχισαν να εκτινάσσονται ενώ οι μικροεπιχειρήσεις έβλεπαν τον τζίρο τους συνεχώς να μειώνεται με αποτέλεσμα να οδηγούνται όλο και περισσότερες στο κλείσιμο, γεγονός που περιγραφόταν ως κύμα λουκέτων. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Γενικού Εμπορικού Μητρώου και των επιμελητηρίων, το 2011, για κάθε 10 επιχειρήσεις που προχώρησαν σε έναρξη λειτουργίας αντιστοιχούσαν 9,2 επιχειρήσεις που έβαζαν λουκέτο έναντι 8,9 το 2010 και 8,6 το 2009. Πιο συγκεκριμένα, το 2009 τα στοιχεία δείχνουν ότι ιδρύθηκαν 61.345 επιχειρήσεις και έκλεισαν 53.819 (+ 7.526) το 2010 ξεκίνησαν τη λειτουργία του 62.781 επιχειρήσεις και έκλεισαν 56.037 (+ 6.744) και το 2011 άνοιξαν 55.954 επιχειρήσεις ενώ έκλεισαν 51.531 επιχειρήσεις (+ 4.423). (Πηγή: www.qsevee.gr)

Στις 9 Δεκεμβρίου 2010 η κυβέρνηση κατέθεσε στη βουλή το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ. Το νομοσχέδιο περιλάμβανε ρυθμίσεις για υπερίσχυση των επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι των κλαδικών, με μόνο περιορισμό το ύψος του βασικού μισθού της εθνικής συλλογικής σύμβασης. Θεσπίστηκε η δοκιμαστική περίοδος εργασίας με διάρκεια 12 μηνών, στο διάστημα των οποίων η σύμβαση μπορεί να καταγγελθεί χωρίς προειδοποίηση και χωρίς αποζημίωση απόλυσης. Επίσης το νομοσχέδιο έθετε πλαφόν τα 4.000 Ευρώ, στις μικτές αποδοχές των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ και μείωση 10% σε αμοιβές που

ξεπερνούν τα 1.800 Ευρώ. Το 2010 έκλεισε με το χρέος να αγγίζει το 142,8% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 10,5%. Παράλληλα η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 4,5%.

Πίνακας 1: Ιστορία του Ελληνικού Χρέους και των Ελλειμμάτων

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 (προβλέψεις)	2012 (προβλέψεις)
€ δισ	122.3	141	151.9	159.2	168	183.2	195.4	224.2	239.4	262.3	298.7	328.6	-	-
% σε ποσοστό του ΑΕΠ	94	103.4	103.7	101.7	97.4	98.6	100	106.1	105.4	110.7	127.1	142.8	157.7 (▲10.4%)	166.1 (▲5.3%)
Ανάπτυξη	3.4	4.5	4.2	3.4	5.9	4.4	2.3	5.2	4.3	1.0	-2.0	-4.5	-3.5	1.1
Έλλειμμα	-	-3.7	-4.5	-4.8	-5.6	-7.5	-5.2	-5.7	-6.4	-9.8	-15.4	-10.5	-9.5	-9.3

Πηγή: Eurostat

Το 2011 η δυσαρέσκεια στην κοινωνία από την μεγάλη οικονομική ύφεση ήταν έντονη και άρχισε να εκφράζεται με αποδοκimasίες πολιτικών που εμφανίζονταν σε δημόσιους χώρους. Στο διάστημα αυτό άρχισαν να ενισχύονται κινήματα πολιτών που δεν συνδέονταν με πολιτικά κόμματα όπως το κίνημα «δεν πληρώνω» (<http://denplirono.wordpress.com/>) που έκανε έντονη την παρουσία του. Η πραγματική οικονομία εξακολούθησε να επιδεινώνεται με συνέχιση του αποκαλούμενου κύματος λουκέτων στην αγορά και την ανεργία να συνεχίζει να καλπάζει φτάνοντας τον Μάρτιο σε ποσοστό 16,2%.

(Πηγή: <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4634820>)

Τον Μάιο η συνεχιζόμενη δυσαρέσκεια άρχισε να εκφράζεται με ένα νέο κίνημα διαμαρτυρίας και επηρεάστηκε από το αντίστοιχο κίνημα που είχε ξεκινήσει λίγο καιρό πριν στην Ισπανία. Στα μέσα Ιουνίου ήρθαν στο φως στοιχεία που έδειχναν μεγάλη απόκλιση της Ελληνικής οικονομίας από τους στόχους και σημαντική υστέρηση εσόδων. Στις 15 Ιουνίου ξεκίνησε η συζήτηση στη βουλή για το Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα. Στο εξωτερικό της βουλής υπήρξαν ογκώδεις διαδηλώσεις από το κίνημα των αγανακτισμένων και συνδικάτα που παρέμειναν

μέχρι τις βραδινές ώρες. Στις 29 Ιουνίου έγινε η ψηφοφορία στη βουλή για το μεσοπρόθεσμο, ενώ έξω από τη βουλή υπήρχαν ογκώδεις συγκεντρώσεις πολιτών και συνδικάτων. Το μνημόνιο ψηφίστηκε από 155 βουλευτές.

Πακέτο Μέτρων Μεσοπρόθεσμου

Το μεσοπρόθεσμο προβλέπει μία σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και αύξησης των εσόδων. Ιδρύεται το Ταμείο Δημόσιας Περιουσίας με σκοπό την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. Στόχος είναι έσοδα από αποκρατικοποιήσεις. Στα φορολογικά μέτρα του μεσοπρόθεσμου περιλαμβάνονταν τα εξής:

- Αλλαγή φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 €.
- Έκτατη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 €.
- Μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα ΦΠΑ προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης.
- Επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας.
- Επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες.
- Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%.
- Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης που θα παρακρατείται μηνιαία.
- Αύξηση του ποσοστού παρακράτησης ΛΑΦΚΑ σε όλες τις συντάξεις άνω των 1450 ευρώ, από 4% έως 10% που ίσχυε μέχρι τότε, σε 6% έως 14%.

Τέλος, υπήρξαν σημαντικές αλλαγές και στα εργασιακά, όπως:

- Θεσπίζεται μέτρο εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται.
- Όσοι προσλαμβάνονται χωρίς επαγγελματική εμπειρία θα αμείβονται με μισθό χαμηλότερο κατά 20% από το όριο της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης
- η διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου πηγαίνει από τα 2 στα 3 χρόνια

(Πηγή: <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=76372&catID=11>)

Αποκλίσεις από τους στόχους και νέα μέτρα

Μέσα στον Ιούλιο υπήρξε σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα χρέους της Ελλάδας αλλά και να εξευρεθούν τρόποι θωράκισης του Ευρώ απέναντι σε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Στη σύνοδο κορυφής επήλθε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας. Η συμφωνία περιλάμβανε νέο δάνειο για την χώρα ύψους 158 δις €. Από αυτά τα

109 δις θα προέλθουν από την ΕΕ και το ΔΝΤ, 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ άλλα 12 δις θα προέλθουν από την επαναγορά ομολόγων. Ακόμη προβλέπεται η επιμήκυνση από 15 έως και 30 χρόνια των ομολόγων που λήγουν από το άμεσο διάστημα έως το 2020.

(Πηγή: <http://news.kathimerini.gr/4Dcqi/4Dcqi/ w articles civ 12 22/07/2011 450098>)

Μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's υποβάθμισαν την Ελλάδα σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας.

(Πηγή: http://news247.gr/oikonomia/oikonomika/se_periorismenh_xreokopia_h_ellada.1196624.htm)

Παρόλα αυτά η συμφωνία χαιρετίστηκε με αισιοδοξία στο εσωτερικό της χώρας, χαρακτηρίστηκε ιστορική και παρομοιάστηκε με το πακέτο. Σύντομα όμως το κλίμα αισιοδοξίας μεταστράφηκε όταν παρουσιάστηκαν προβλήματα με κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έδειξαν απροθυμία να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα χωρίς εγγυήσεις. Στο τέλος Αυγούστου ανακοινώθηκε πως η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκτός στόχων, καθώς υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων και αύξηση δαπανών. Η κατάσταση αυτή συνεπικουρούμενη και από την απειλή της τρόικας για την μη καταβολή της έκτης δόσης του δανείου του πρώτου πακέτου διάσωσης, οδήγησε την κυβέρνηση σε μία σειρά έκτακτων συμπληρωματικών μέτρων τα οποία ανακοινώθηκαν κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου. Στα μέτρα που ανακοινώθηκαν περιλαμβάνονται τα εξής:

- Διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται
- Νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ
- Περικοπή συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ
- Νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου
- Μείωση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€
- Άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελμάτων

(Πηγή: http://news247.gr/oikonomia/metra_sok_gia_thn_ekth_dosh.1378362.html)

Στις 11 Οκτωβρίου, ανακοινώθηκε ότι η τράπεζα Proton Bank ζήτησε κεφαλαιακή ενίσχυση από την Ελληνική Κυβέρνηση και εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών πάρθηκε έπειτα από απαίτηση της

Τράπεζας της Ελλάδος. Ουσιαστικά πρόκειται για την πρώτη κρατικοποίηση που προέκυψε κατά την διάρκεια της κρίσης χρέους.

Πηγή: http://www.express.gr/news/business/527369oz_20111011527369.php3)

3.3.6. Το Δεύτερο «Μνημόνιο»

Στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την κατάρτιση ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία που ανακοινώθηκε τα ξημερώματα της 27ης Οκτωβρίου και απέβλεπε σε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130 δις €. Με βάση την συμφωνία οι ιδιώτες θα αποδεχτούν σε εθελοντική βάση, μείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων που διαθέτουν κατά 50%. Παράλληλα αποφασίστηκε η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με ποσό ύψους 30 δις € και αύξηση κατά 1 τρις € των κεφαλαίων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

(Πηγή: <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=101323&catID=14>)

Δημοψηφισμα

Την Δευτέρα 31 Οκτωβρίου ο πρωθυπουργός Γεώργιος Α. Παπανδρέου ανακοίνωσε την απόφαση του για διεξαγωγή δημοψηφίσματος με θέμα την νέα δανειακή σύμβαση. Η απόφαση αυτή προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από τα κόμματα της αντιπολίτευσης, άλλα και στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος. Οι εξελίξεις στην Ελλάδα υπήρξαν κύριο θέμα συζήτησης της συνόδου των G-20, όπου μετά το τέλος της ανακοινώθηκε ότι το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα έκρινε την παραμονή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη. (Πηγή: <http://www.enet.gr/?i=news.el.politikh&id=323040>). Έχοντας παραιτηθεί από την ιδέα του δημοψηφίσματος, ο πρωθυπουργός κατάφερε να λάβει ψήφο εμπιστοσύνης από τη βουλή. Ακολούθως σχηματίστηκε νέο κυβερνητικό σχήμα υπό του Λουκά Παπαδήμου ως νέου Πρωθυπουργού.

(Πηγή: news247.gr/eidiseis/politiki/politiki-krisi/papadimos_h_nea_kyvernshsh.1487220.htm)

Την ίδια περίοδο η πραγματική οικονομία συνέχιζε να επιδεινώνεται με την ανεργία να καταγράφει νέο ρεκόρ κατά τον μήνα Αύγουστο φτάνοντας το 18,4% και ακόμα υψηλότερα κατά τον μήνα Νοέμβριο όπου έφτασε, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, στο 20,9%. Η επιδείνωση της οικονομίας αποτυπώνεται στα όλο και συχνότερα περιστατικά υποσιτισμού μαθητών που παρουσιάζονταν σε σχολεία. Στα τέλη Ιανουαρίου του 2012 το υπουργείο

παιδείας ανακοίνωσε πρόγραμμα συσσιτίων για μαθητές, για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

(Πηγή: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12336&subid=2&pubid=112816780>)

Πίνακας 2: Ποσοστό ανεργίας (Ιανουάριος 2010 – Δεκέμβριος 2011)

2010	Ιαν	Φεβρ	Μαρ	Απρ	Μαι	Ιουν	Ιουλ	Αυγ	Σεπτ	Οκτ	Νοεμ	Δεκ
		11.3	12.1	11.6	11.9	12.0	11.6	12.0	12.2	12.6	13.5	13.9
2011	Ιαν	Φεβρ	Μαρ	Απρ	Μαι	Ιουν	Ιουλ	Αυγ	Σεπτ	Οκτ	Νοεμ	Δεκ
		15.1	15.9	16.2	15.8	16.6	16.0	16.5	18.4	17.5	18.2	20.9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Νέα μέτρα

Τα νέα μέτρα που συνοδεύουν το μνημόνιο εγκρίθηκαν από την Κυβέρνηση στις 10 Φεβρουαρίου 2012 και περιλαμβάνουν τα εξής:

- Μείωση του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού από 751€ σε 586€, και κατά 32% στους νεοεισερχόμενους μέχρι 25 ετών.
- Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα έως το 2015.
- Άρση μονιμότητας σε ΔΕΚΟ και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες.
- Περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας, άμυνας, λειτουργιών του Κράτους και εκλογών.
- Κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.
- Αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
- Πλήρες άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων.
- Αύξηση των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.
- Κλείσιμο 200 εφοριών, κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά.

(Πηγή: <http://www.ert.gr/ellada/item/3840-%C2%ABMnhmoniakh%C2%BB-ayxshh-25-sta-eisithria-twn-Astikwn-Syqkoinwniwn>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

4.1. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ

Ο κατασκευαστικός /οικοδομικός τομέας ήδη ασφυκτιά από την κεφαλαιακή στενότητα και την αδυναμία δανεισμού και δημιουργεί τις πρώτες στρατιές ανέργων. Συγκεκριμένα ο όγκος της νόμιμης οικοδομικής δραστηριότητας βάσει των αδειών οικοδομών μειώθηκε κατά -33,5% τον Ιαν. '09, σε ετήσια βάση, έναντι -5,4% τον Ιαν. '08. Επίσης, το πλήθος των εκδοθεισών αδειών οικοδομών μειώθηκε κατά - 22,5% τον Ιαν. '09, από -13,8% τον Ιαν. '08. Σημειώνεται ότι το 2008 ο όγκος των εκδοθεισών αδειών οικοδομών είχε μειωθεί κατά -17,1%, έναντι μείωσής του κατά -5,0% το 2007 και κατά -19,5% το 2006.

Πίνακας 3: Αριθμός Οικοδομικών Αδειών Κατοικιών (2006 - 2009)

Πίνακας: Αριθμός Οικοδομικών Αδειών Κατοικιών				
	2009	2008	2007	2006
Ιαν.	4.379	6.429	7.938	6.617
Φεβ.	4.851	6.817	7.988	9.648
Μαρτ.	5.488	5.052	10.054	12.750
Απρ.	4.805	7.523	8.987	11.006
Μάιος		7.083	10.096	12.796
Ιουν.		7.889	9.931	13.103
Ιουλ.		9.746	11.168	14.125
Αυγ.		3.972	5.774	6.899
Σεπτ.		6.502	7.085	9.530
Οκτ.		6.691	9.054	9.108
Νοε.		6.159	8.656	9.607
Δεκ.		5.617	7.134	10.081
Έτος		79.480	103.865	125.270
Πηγή: ΕΣΥΕ				

Το πάγωμα στην κτηματαγορά έχει σαν αποτέλεσμα, οι επιπτώσεις να απλώνονται σαν ντόμινο σε πολλούς κλάδους της οικονομίας. Μάλιστα οι επιπτώσεις αγγίζουν και τις αγορές των βαλκανικών χωρών, όπου πολλές ελληνικές βιομηχανίες με παρουσία στην περιοχή αναγκάζονται να προχωρούν σε απολύσεις. Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της Στατιστικής Υπηρεσίας δείχνει πως οι απασχολούμενοι στην οικοδομή μειώθηκαν σε ενάμιση χρόνο κατά 15.000 και από 400.000 (γ' τρίμηνο 2007) έπεσαν στους 387.000 (τέλος του 2008). Χιλιάδες επιπλέον άτομα εκτιμάται ότι αποχώρησαν από την αρχή του 2009 έως σήμερα. Παράλληλα,

μεταξύ 150.000 και 170.000 κατοικίες σε όλη την Ελλάδα (αντιστοιχούν σε 50 δισ. ευρώ) συνεχίζουν να μη βρίσκουν αγοραστές.

4.2. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

Η ναυτιλία είναι ήδη βυθισμένη σε βαθιά κρίση και η καταβαράθρωση των ναύλων, λόγω συρρίκνωσης της παγκόσμιας ζήτησης, οδηγεί σε παροπλισμό πολλών μεγάλων σκαφών. Δραματικές είναι οι επιπτώσεις από την κρίση που διανύει ήδη η Ελληνική ναυτιλία. Εκτιμάται ότι οι Έλληνες εφοπλιστές θα χάσουν πάνω από 600 πλοία από την πλοιοκτησία και διαχείρισή τους μέχρι τα τέλη του 2012, ενώ τουλάχιστον άλλα 200, κυρίως φορτηγά πλοία, θα παροπλιστούν στο επόμενο τρίμηνο, και άλλα 200 θα οδηγηθούν στα διαλυτήρια για σκραπ. Σε πρώτη φάση, υπολογίζεται ότι θα χάσουν την εργασία τους 3.000 Έλληνες ναυτικοί, ενώ προβλέπεται ότι θα μειωθεί δραματικά και το ναυτιλιακό συνάλλαγμα.

Η κρίση έχει επηρεάσει και τις ναυπηγοεπισκευές. Υπολογίζεται ότι περίπου 5.000 εργαζόμενοι στη ναυπηγοεπισκευή θα πληγούν εντός του 2012 από την αδυναμία των ναυτιλιακών εταιρειών να προχωρήσουν σε επισκευές ή κατασκευές πλοίων. Τέλος, η μείωση των κοντέινερ είναι σημαντική, αφού τα εισαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα έχουν ελαττωθεί και οι εξαγωγές περιορίστηκαν.

Επισημαίνεται ότι για τη διαχείριση του ελληνόκτητου στόλου δραστηριοποιούνται μόνο στην Ελλάδα περίπου 1.200 ναυτιλιακές εταιρείες, με 11.500 και πλέον εργαζόμενους, στη συντριπτική τους πλειονότητα Έλληνες και υψηλά αμειβόμενους στα γραφεία, ενώ το πλέγμα των ναυτιλιακών δραστηριοτήτων προσφέρει κατά εκτίμηση περί των 250.000 θέσεων εργασίας, που αντιπροσωπεύουν το 4% - 4,5% της συνολικής απασχόλησης. Οι δε Έλληνες ναυτικοί ανέρχονται περίπου σε 40.000. Οι ελληνικών συμφερόντων εταιρείες διαχειρίζονται περί τα 4.200 πλοία, συνολικής χωρητικότητας περί των 154.500.000 μικτών τόνων. Αναπόφευκτα, η ναυτιλιακή κρίση θα επηρεάσει δραματικά τα οικονομικά αυτά μεγέθη. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις έγκυρων ναυλομεσιτικών οίκων, εντός του 2012, η ελληνόκτητη ναυτιλία θα απωλέσει το 20% με 25% της δύναμής της, πράγμα που σημαίνει ότι και το ναυτιλιακό συνάλλαγμα θα συρρικνωθεί ανάλογα.

4.3. Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τρίτος «πυλώνας» της Ελληνικής οικονομίας, ο Τουρισμός, με τα προϋπάρχοντα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα και τον ελάχιστο βαθμό ανταγωνιστικότητας, είναι επόμενο να δεχθεί το ισχυρότερο πλήγμα από την πλανητική κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την επερχόμενη παγκόσμια οικονομική ύφεση.

Τα στοιχεία από την κίνηση του τουρισμού στο πρώτο επτάμηνο του 2009, χαρακτηρίζονται επιεικώς "απογοητευτικά": για την περίοδο Ιανουαρίου – Ιουλίου 2009 τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €798,3 εκ σε σύγκριση με €944,8 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2008 σημειώνοντας μείωση 15,5%. Οι εξελίξεις αυτές στον τουρισμό, που συμμετέχει σε ποσοστό 15% στο ελληνικό ΑΕΠ απασχολώντας έναν στους πέντε εργαζομένους στη χώρα, έχουν τεράστιες επιπτώσεις και στην ανεργία, καθώς υπολογίζεται ότι έχουν χαθεί περίπου 19.000 θέσεις εργασίας το πρώτο εξάμηνο του 2009.

4.4. ΟΙ ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ

Όμως και άλλοι κλάδοι παραγωγής, το ίδιο σημαντικοί, όπως είναι η μεταποιητική βιομηχανία πλήττονται από την οικονομική κρίση. Ο Γενικός Δείκτης της Βιομηχανικής Παραγωγής μειώθηκε στο 1ο 6μηνο '09 κατά - 9,5% σε ετήσια βάση, έναντι -3,0% στο 1ο 6μηνο του '08, λόγω της πτώσης της παραγωγής της μεταποιητικής βιομηχανίας (-12,0%), της πτώσης της παραγωγής στα ορυχεία και λατομεία κατά -6,7%, της μείωσης της παραγωγής-διανομής ηλεκτρισμού κατά -2,1% και της μείωσης της παραγωγής νερού (-0,9%).

Στη μεταποίηση η παραγωγή ενισχύθηκε μόνο σε δυο κλάδους (πετρέλαιο-άνθρακας και φαρμακευτικά προϊόντα), ενώ στους υπόλοιπους περιορίστηκε.

Ειδικότερα σημειώνεται η μεγάλη πτώση της παραγωγής στους ακόλουθους κλάδους:

1. στους κλάδους κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ετοιμών ενδυμάτων(28,4%),
2. στους κλάδους μη μεταλλικών ορυκτών (τσιμέντο και άλλα οικοδομικά υλικά), βασικών μετάλλων, κατασκευής προϊόντων εκ μετάλλου, λατομικών δραστηριοτήτων και της βιομηχανίας ξύλου, ηλεκτρολογικού εξοπλισμού, κλπ (25,9%),
3. στον κλάδο Η/Υ- Ηλεκτρονικών προϊόντων (-43,3%), και
4. στον κλάδο Μηχανήματων και ειδών εξοπλισμού (-41,3%).

Πίνακας 4: Μεταβολή της παραγωγής της μεταποιητικής βιομηχανίας ανά κλάδο (2008 – 2009)

Μεταβολή (% σε ετήσια βάση) της παραγωγής της μεταποιητικής βιομηχανίας κατά κλάδο			
	Στάθμιση στο ΔΠΜΒ	Ιανουάριος-Ιούνιος	
		2009	2008
Τρόφιμα	18,23%	-3,8%	1,9%
Κλωστοϋφαντουργικές ύλες	3,10%	-28,4%	-13,8%
Είδη Ένδυσης	3,40%	-20,2%	-14,9%
Ξύλο και φελός	1,20%	-31,0%	-7,1%
Χημικά Προϊόντα	6,34%	16,9%	6,6%
Μη μεταλλικά ορυκτά	10,30%	-25,9%	-8,2%
Βασικά μέταλλα	8,00%	-24,2%	-3,6%
Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	5,10%	-18,7%	-8,1%
Έπιπλα	1,54%	-28,6%	2,2%
Ηλεκτρ.Υπολ.-Ηλεκτρον.&Οπτικά προϊόντα	1,21%	-43,3%	3,1%
Μηχανήματα και είδη εξοπλισμού	2,05%	-41,3%	1,1%
Δείκτης Παραγ. Μεταποιητικής Βιομ. (ΔΠΜΒ)	100,00%	-12,0%	-3,1%
Πηγή: ΕΣΥΕ			

4.5. ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

4.5.1. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην απασχόληση

Όπως ήταν επακόλουθο της μειωμένης κατανάλωσης λόγω της κρίσης και κατά συνέπεια της παραγωγής στους περισσότερους κλάδους της χώρας, πολλές επιχειρήσεις κήρυξαν πτώχευση ενώ άλλες για να γλιτώσουν, προσπαθούν μειώσουν το λειτουργικό κόστος τους. Αυτό έχει σοβαρές συνέπειες στον κόσμο της εργασίας, οι οποίες μας οδηγούν σε πολύ διαφορετικά καθεστάτα σχέσεων απασχόλησης από ότι γνωρίσαμε μέχρι σήμερα. Ποιες είναι λοιπόν οι πιθανές αλλαγές της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων το επόμενο χρονικό διάστημα εξαιτίας αλλά και επ' αφορμή της οικονομικής κρίσης;

Οι βραχύ-μεσοπρόθεσμες μεταβολές στις εργασιακές σχέσεις το τελευταίο χρονικό διάστημα έχουν ασφαλώς επιταχυνθεί εξαιτίας των δονήσεων του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Οι τρέχουσες εξελίξεις εντάσσονται στις μακροχρόνιες τάσεις στη δομή της απασχόλησης που χαρακτηρίζονται από κρίσιμες αλλαγές στον πυρήνα της εργασιακής σχέσης. Ειδικότερα:

5. Αναδιρθώνονται οι όροι και οι συνθήκες εργασίας με αιχμή τις μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο τομέα και το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

6. Προάγονται πολιτικές απασχόλησης που στοχεύουν στη στατιστική μείωση του ποσοστού ανεργίας και την αύξηση της ευελιξίας στις εθνικές αγορές εργασίας και παρέχουν ένα minimum κοινωνικής προστασίας και το διαφορισμό των εργασιακών δικαιωμάτων σε πολλαπλές κατηγορίες εργατοϋπαλλήλων.
7. Προωθούνται μορφές διαπραγμάτευσης και διευθέτησης των εργασιακών διενέξεων που εστιάζουν στον εθελοντικό χαρακτήρα της όποιας ρύθμισης, τις ανοικτές διαδικασίες κοινωνικής εταιρικότητας και την επικράτηση επιχειρησιακών συλλογικών συμφωνιών διοίκησης-εργαζομένων σε βάρος των κλαδικών ρυθμίσεων.
8. Υιοθετούνται πολυποίκιλες συμπεριφορές και στρατηγικές των εθνικών συνδικαλιστικών οργανώσεων εν μέσω της συρρίκνωσης της διαπραγματευτικής τους δύναμης.

Σημαντικές είναι και οι εξελίξεις στο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο της απασχόλησης που χαρακτηρίζονται από:

9. Την αύξηση της ανεξάρτητης έναντι της εξαρτημένης εργασίας.
10. Την διεύρυνση της ευέλικτης απασχόλησης (part time, casual work), τη συμπίεση των εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων, την αύξηση της εργασιακής ανασφάλειας και τη μείωση της ικανοποίησης από την εργασία.
11. Τη χαλάρωση της σταθερότητας στον προσδιορισμό του εργοδότη διαμέσου της λειτουργίας των ομίλων και δικτύων επιχειρήσεων και τη διάδοση της υπεργολαβίας.
12. Τη μείωση του ρόλου της συλλογικής διαπραγμάτευσης και των συλλογικών εργασιακών σχέσεων.

Η οικονομική κρίση στη χώρα μας συνοδεύεται από πολυσήμαντες πιέσεις στον κόσμο της εργασίας. Το πεδίο των εργασιακών σχέσεων γίνεται γόνιμο για τη δρομολόγηση αλλαγών που προωθούν επισφαλείς μορφές απασχόλησης. Καθώς φαίνεται, η συλλογικότητα των σχέσεων απασχόλησης υποχωρεί προς όφελος των ατομικών ρυθμίσεων.

4.5.2. Ομαδικές απολύσεις

Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, ομαδικές απολύσεις θεωρούνται αυτές, οι οποίες γίνονται από επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερους από 20 εργαζόμενους, για λόγους που δεν αφορούν το πρόσωπο των απολυόμενων και υπερβαίνουν σε κάθε ημερολογιακό μήνα τα όρια που ορίζει ο νόμος. Τα όρια αυτά προσδιορίζονται από τον αριθμό των απασχολούμενων μισθωτών στην αρχή του μήνα και είναι:

13. Τέσσερις εργαζόμενοι για επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις που απασχολούν από 20 έως 200 άτομα και
14. Ποσοστό 2%-3% του προσωπικού και μέχρι 30 άτομα για επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις που απασχολούν πάνω από 200 εργαζόμενους.

Σύμφωνα με το νόμο ο εργοδότης πριν προχωρήσει σε απολύσεις οφείλει να προέλθει σε διαδικασίες ενημέρωσης και διαβούλευσης με τους εκπροσώπους των εργαζόμενων με σκοπό τη διερεύνηση δυνατοτήτων αποφυγής ή μείωσης των απολύσεων και των δυσμενών τους συνεπειών.

4.5.3. Ανεργία

Είναι γεγονός, ότι ως ένα σημείο, το επίπεδο της απασχόλησης καθορίζεται από την οικονομική ανάπτυξη. Έτσι, η μειωμένη παραγωγή σε όλους τους τομείς της Ελληνικής οικονομίας, οδηγεί σε συνεχώς αυξανόμενη ανεργία. Στο 21,8%, έναντι 14,8% τον Ιανουάριο του 2011 και 21,2% το Δεκέμβριο του 2011 ανήλθε το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα τον Ιανουάριο του 2012. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, το σύνολο των απασχολούμενων κατά το Ιανουάριο του 2012 εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.880.120 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.084.668 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.342.853 άτομα. Οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 363.369 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2011 (μείωση 8,6%) και κατά 25.953 άτομα σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2011 (μείωση 0,7%). Παράλληλα, οι άνεργοι αυξήθηκαν κατά 344.913 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2011 (αύξηση 46,6%) και κατά 32.331 άτομα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2011 (αύξηση 3,1%). Οι οικονομικά μη ενεργοί, δηλαδή τα άτομα που δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία, αυξήθηκαν κατά 21.066 άτομα σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2011 (αύξηση 0,6%) και μειώθηκαν κατά 2.965 άτομα σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2011 (μείωση 0,1%).

Πίνακας 5: Επίπεδα Ανεργίας στην Ευρώπη

geo	time	2011M01	2011M02	2011M03	2011M04	2011M05	2011M06	2011M07	2011M08	2011M09	2011M10	2011M11	2011M12
Belgium		7.3	7.1	7.0	7.0	7.1	7.2	7.3	7.4	7.4	7.3	7.2	7.2
Bulgaria		11.2	11.0	11.0	11.2	11.2	11.2	11.1	11.0	10.9	10.9	11.0	11.2
Czech Republic		6.9	6.9	6.9	6.9	6.9	6.8	6.7	6.6	6.5	6.6	6.7	6.8
Denmark		7.6	7.5	7.5	7.4	7.6	7.5	7.5	7.5	7.6	7.7	7.8	7.8
Germany		6.4	6.3	6.2	6.1	6.0	5.9	5.9	5.8	5.8	5.7	5.6	5.5
Estonia		13.6	13.6	13.6	12.7	12.7	12.7	11.3	11.3	11.3	...	...	...
Ireland		14.4	14.3	14.2	14.2	14.2	14.4	14.6	14.6	14.4	14.4	14.4	14.5
Greece		14.7	15.0	15.7	16.1	16.9	17.2	17.9	18.4	18.8	19.2	...	...
Spain		20.5	20.7	20.8	20.8	21.0	21.3	21.7	22.1	22.4	22.7	22.9	22.9
France		9.6	9.6	9.6	9.6	9.6	9.6	9.7	9.6	9.7	9.7	9.8	9.9
Italy		8.2	8.1	8.2	8.2	8.3	8.2	8.3	8.3	8.6	8.5	8.8	8.9
Cyprus		6.5	6.7	6.9	7.0	7.3	7.4	7.7	8.0	8.4	8.7	9.0	9.3
Latvia		16.3	16.3	16.3	16.1	16.1	16.1	14.8	14.8	14.8	...	...	...
Lithuania		16.5	16.5	16.5	15.6	15.6	15.6	15.3	15.3	15.3	...	...	...
Luxembourg		4.7	4.7	4.7	4.7	4.8	4.8	4.9	4.9	5.0	4.9	4.9	5.2
Hungary		11.4	10.9	10.8	10.9	10.9	11.0	10.9	10.9	10.8	10.8	10.7	10.9
Malta		6.5	6.5	6.4	6.6	6.6	6.5	6.5	6.4	6.4	6.4	6.5	6.5
Netherlands		4.3	4.3	4.2	4.2	4.2	4.1	4.3	4.4	4.5	4.8	4.9	4.9

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 6: Επίπεδα Ανεργίας στην Ευρώπη

geo	time	2011M01	2011M02	2011M03	2011M04	2011M05	2011M06	2011M07	2011M08	2011M09	2011M10	2011M11	2011M12
Luxembourg		4.7	4.7	4.7	4.7	4.8	4.8	4.9	4.9	5.0	4.9	4.9	5.2
Hungary		11.4	10.9	10.8	10.9	10.9	11.0	10.9	10.9	10.8	10.8	10.7	10.9
Malta		6.5	6.5	6.4	6.6	6.6	6.5	6.5	6.4	6.4	6.4	6.5	6.5
Netherlands		4.3	4.3	4.2	4.2	4.2	4.1	4.3	4.4	4.5	4.8	4.9	4.9
Austria		4.4	4.5	4.3	4.1	4.2	3.9	3.7	3.7	3.9	4.1	4.1	4.1
Poland		9.4	9.3	9.4	9.5	9.6	9.6	9.7	9.7	9.8	9.9	9.9	9.9
Portugal		12.4	12.4	12.4	12.5	12.6	12.5	12.6	12.6	12.8	13.0	13.2	13.6
Romania		7.2	7.0	6.9	7.5	7.3	7.3	7.5	7.5	7.7	7.3	7.3	7.0
Slovenia		8.1	8.1	8.1	8.0	7.9	8.0	8.1	8.0	8.2	8.2	8.2	8.2
Slovakia		13.6	13.4	13.3	13.3	13.3	13.3	13.4	13.4	13.4	13.5	13.5	13.4
Finland		8.0	8.0	8.0	7.9	7.8	7.8	7.8	7.7	7.7	7.6	7.6	7.6
Sweden		7.8	7.6	7.7	7.4	7.7	7.4	7.4	7.4	7.3	7.5	7.5	7.5
United Kingdom		7.8	7.7	7.7	7.8	7.9	8.0	8.1	8.3	8.3	8.4	:	:
Norway		3.3	3.2	3.3	3.4	3.3	3.3	3.2	3.2	3.3	3.3	:	:
Croatia		13.2	13.3	13.4	13.4	13.6	13.7	13.4	13.4	13.4	12.7	12.8	13.0
Turkey		9.6	9.1	9.1	9.0	9.2	9.1	9.0	8.6	8.3	:	:	:
United States		9.1	9.0	8.9	9.0	9.0	9.1	9.1	9.1	9.0	8.9	8.7	8.5
Japan		4.9	4.6	4.6 ^b	4.7	4.5	4.6	4.7	4.3	4.1	4.5	4.5	:

Πηγή: Eurostat

4.5.4. Μερική απασχόληση

Η οικονομική κρίση διευρύνει την εφαρμογή των ευέλικτων εργασιακών σχέσεων δηλαδή των συμβάσεων μερικής απασχόλησης και εκ περιτροπής εργασίας στην αγορά που χαρακτηρίζονται και ως «ευέλικτες» συμβάσεις. Η μερική απασχόληση αποτελεί μία άτυπη μορφή απασχόλησης στον βαθμό που διαφέρει από το παραδοσιακό-τυπικό μοντέλο απασχόλησης, το οποίο προβλέπει μεταξύ άλλων ωράριο πλήρους απασχόλησης. Έτσι ως μερική απασχόληση μπορεί να ορισθεί η σχέση εξαρτημένης εργασίας όπου ο εργαζόμενος προσφέρει εργασία μικρότερης διάρκειας από την κανονική και λαμβάνει αντιστοίχως και μικρότερη αμοιβή.

4.5.5. Εκ περιτροπής εργασία

Στην ευρύτερη έννοια της μερικής απασχόλησης εμπίπτει και η εκ περιτροπής εργασία, η οποία αναγνωρίζεται ως ειδική μορφή μερικής απασχόλησης. Με τον Νόμο 2639/1998 δόθηκε η δυνατότητα ώστε μετά από συμφωνία εργοδότη και εργαζομένου να συνάπτεται σύμβαση εκ περιτροπής εργασίας. Η συμφωνία των μερών μπορεί να αφορά οποιαδήποτε μορφή απασχόλησης και έτσι ο απασχολούμενος να εργάζεται ανά ημέρα, εβδομάδα ή μήνα. Με τη ρύθμιση αυτή διασπάται ουσιαστικά η σχέση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου με την οποία καθιερώνεται το 40ωρο ως χρόνος εβδομαδιαίας απασχόλησης και ο εργοδότης μπορεί να χρησιμοποιεί τον εργαζόμενο κατά το δοκούν, πάντα βέβαια επί τη βάση της έγγραφης συμφωνίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι προβλέπεται, βάσει το νόμου, η συμφωνία αυτή να γίνει όχι μόνο στην αρχή της εργασιακής σχέσης (δηλαδή κατά την πρόσληψη) αλλά και μεσούσης αυτής, αρκεί να υπάρχει η συμφωνία με τον εργαζόμενο.

4.5.6. Συμβάσεις ορισμένου χρόνου

Στις συμβάσεις ορισμένου χρόνου η λήξη μπορεί να προσδιορίζεται ή με ορισμένη ημερομηνία ή με ορισμένη προθεσμία ή με κάποιο μελλοντικό και βέβαιο περιστατικό (π.χ. όριο ηλικίας) ή και σε συσχετισμό με το έργο στο οποίο θα απασχοληθεί ο εργαζόμενος. Η σύμβαση ορισμένου χρόνου δικαιολογείται όταν είναι βέβαιη από πριν η διάρκειά της και όταν συνδέεται με ορισμένη εργασία που θα διαρκέσει για περιορισμένο χρόνο, όμως θα πρέπει να σημειωθεί ότι η σύμβαση ορισμένου χρόνου με όλες τις πιο πάνω μορφές της λύνεται χωρίς να καταβάλλεται αποζημίωση. (Ι. Κουκιάδης, 1997)

4.5.7. Συμβάσεις έργου

Σύμβαση έργου υπάρχει όταν ένας εργολάβος αναλαμβάνει την υποχρέωση να εκτελέσει ορισμένο έργο για λογαριασμό άλλου προσώπου ή φορέα αντί καταβολής του συμφωνημένου μισθού σε καθορισμένο ή όχι χρονικό διάστημα. Σύμφωνα με το Σώμα επιθεώρησης εργασίας το 2007 είχαμε 62.537 συμβάσεις έργου ή παροχής υπηρεσιών ενώ το 2008, 66.617 μια αύξηση καθόλου αμελητέα αν υπολογίσουμε τις αρνητικές επιπτώσεις στους εργαζόμενους αυτούς. Κάτι παρόμοιο είναι και η λεγόμενη υπεργολαβία, η οποία αφορά την ανάθεση εκτέλεσης έργου ή τμήματος έργου που έχει αναλάβει ο εργολάβος με σύμβαση έργου, σε κάποιο άλλο πρόσωπο τον υπεργολάβο, ο οποίος αναλαμβάνει τη κατασκευή του έναντι αμοιβής χρησιμοποιώντας προσωπικό που μισθοδοτείται από αυτόν.

4.5.8. Εργασία Φασόν

Οι εργαζόμενοι φασόν είναι εργαζόμενοι οι οποίοι αμείβονται με κάθε μερικό αποτέλεσμα της εργασίας που παρέχουν. Ο εργαζόμενος αφού αμείβεται βάσει των κομματιών που θα παράγει/παραδώσει, η επιλογή του χρόνου, του τρόπου και τόπου εργασίας, ανήκει αποκλειστικά σ' αυτόν. Παρόμοιας μορφής εργαζόμενοι είναι οι εργαζόμενοι κατ' οίκον οι οποίοι παρέχουν την εργασία τους από το σπίτι τους αλλά και οι εργαζόμενοι με τηλεργασία.

4.5.9. Ενοικίαση εργαζομένων

Η ενοικίαση εργαζομένων είναι η πλέον ραγδαία αναπτυσσόμενη μορφή απασχόλησης τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Στην Ελλάδα νομιμοποιήθηκε με τον Νόμο 2956/2001 ο οποίος καθορίζει το καθεστώς λειτουργίας των Εταιρειών Προσωρινής Απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν περισσότερες από 40 εταιρείες και σύμφωνα με στοιχεία των Εργατικών Κέντρων περισσότεροι από 50.000 εργαζόμενοι δουλεύουν σήμερα με καθεστώς υπ-ενοικίασης. Για να κατανοήσει κάποιος την αύξηση αυτής της μορφής εργασίας, αξίζει να αναφέρουμε ότι 2004 υπήρχαν 1.500 εργαζόμενοι υπό αυτό το καθεστώς εργασίας, ενώ όλες οι εκτιμήσεις κάνουν λόγω για διπλασιασμό των εργαζομένων με αυτό το καθεστώς μέχρι το 2010, λόγω της οικονομικής κρίσης.

4.5.10. Διευθέτηση χρόνου εργασίας

Η διευθέτηση του χρόνου εργασίας (Νόμος 3385/05), είναι η δυνατότητα που προσφέρεται στον επιχειρηματία να καταναίμει κατά βούληση το εργατικό δυναμικό που χρησιμοποιεί στην

αιχμή ή στην υποχώρηση της παραγωγής, ανεξάρτητα από τον οκτάωρο συμβατικό χρόνο, τον απαλλάσσει από ένα σημαντικό μέρος του νεκρού χρόνου εργασίας, διαχωρίζοντας τον χρόνο σε «ενεργό» και «ανενεργό» και ταυτοχρόνως από τις υπερωρίες που ήταν αναγκασμένος να καταβάλει προηγουμένως.

4.5.11. Σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών

Σύμβαση παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών υπάρχει, όταν ο παρέχων ανεξάρτητες υπηρεσίες αναλαμβάνει την υποχρέωση έναντι ενός προσώπου, για παροχή εργασίας χωρίς όμως να υπόκειται στην εποπτεία και τον έλεγχο του αντισυμβαλλομένου του. Κύριο χαρακτηριστικό, επομένως της σύμβασης παροχής ανεξαρτήτων υπηρεσιών είναι η ανάπτυξη πρωτοβουλίας και η ανεξαρτησία ως προς τον καθορισμό του τόπου, του χρόνου και του τρόπου παροχής της εργασίας, κάτι που βασικά δεν συμβαίνει στην περίπτωση της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας (ΚΕ.Π.Ε.Α-ΓΣΕΕ). Οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ανεξάρτητων υπηρεσιών αμείβονται, ασφαλίζονται και φορολογούνται όχι ως μισθωτοί αλλά ως ελεύθεροι επαγγελματίες, με Δελτίο Παροχής Υπηρεσιών ή όπως είναι γνωστό «με μπλοκάκι»

4.5.12. Υπερωριακή απασχόληση

Με στοιχεία του ΣΕΠΕ έχει γίνει γνωστό ότι για λόγους συμπίεσης του εργατικού κόστους εξαιτίας της «κρίσης» μεγάλο ποσοστό μικρών επιχειρήσεων (96,1%), κάνει εκτεταμένη χρήση των υπερωριών, νόμιμων και παράνομων. Με βάση της άδειες που εκδόθηκαν από το ΣΕΠΕ για υπερωριακή εργασία το 2008 είχαμε 18.587.905 ώρες υπερωριακή εργασία. Μια αύξηση περίπου 7,8%, σε σύγκριση με το 2007 που είχαμε 17.240.593 ώρες.

4.5.13. Διαθεσιμότητες

Ο νόμος Ν. 3198/1955 (άρθρο 10) δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις, που έχει μειωθεί ο κύκλος της οικονομικής τους δραστηριότητας, αντί να καταγγείλουν τις συμβάσεις εργασίας να θέσουν σε διαθεσιμότητα τους μισθωτούς για τρεις μήνες κάθε χρόνο. Υπό το καθεστώς της διαθεσιμότητας ο μισθωτός λαμβάνει το ήμισυ του μέσου όρου των τακτικών αποδοχών του (δηλαδή όχι μόνο του μισθού αλλά και του συνόλου των επιδομάτων, εξαιρουμένων μόνο των υπερωριών και των πριμ παραγωγής που δεν δίνονται με τακτικό τρόπο) των δύο τελευταίων μηνών που διήνυσε υπό καθεστώς πλήρους απασχολήσεως.

4.5.14. Παράνομη – ανασφάλιστη εργασία

Το μεγαλύτερο ίσως πρόβλημα των εργασιακών σχέσεων είναι η παράνομη εργασία. Μπορεί το φαινόμενο αυτό να ήταν σε ψηλά επίπεδα στη χώρα μας γενικά, όμως τα τελευταία χρόνια έχει διογκωθεί ανησυχητικά. Αυτό που απασχολεί και θα πρέπει να προβληματίσει είναι, πως η αδήλωτη - ανασφάλιστη εργασία, έχει γίνει πλέον καθεστώς και εντάσσεται ή γίνεται προσπάθεια να ενταχθεί, στα πλαίσια των ελαστικών μορφών απασχόλησης. Η Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες της Ε.Ε. των 15, έχει χαμηλούς δείκτες ελαστικών μορφών απασχόλησης, έχει όμως νούμερα ρεκόρ, παράνομων μορφών απασχόλησης. Η ανασφάλιστη εργασία στη χώρα μας εμφανίζεται ως:

15. Αδήλωτη εργασία.
16. Μειωμένη ασφάλιση.
17. Μερική ασφάλιση.
18. Ψευδές δηλώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΙΘΑΝΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

5.1. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΙΚΩΝ FINANCIAL TIMES

Σύμφωνα με τον Ralf Atkins (2010) των Βρετανικών Financial Times, υπάρχουν τα ακόλουθα τέσσερα βασικά σενάρια.

5.1.1. Σενάριο 1: Αποκατάσταση της δημοσιονομικής τάξης

Πρόκειται για το πλέον αισιόδοξο σενάριο, το οποίο και υιοθετούν κάποιοι Ευρωπαίοι ηγέτες, αλλά και Ελληνικό Υπουργείο Οικονομικών. Σύμφωνα με αυτό, οι στόχοι του Μνημονίου επιτυγχάνονται πλήρως και μετά το πέρας της τριετίας, η Ελλάδα θα έχει αποκαταστήσει τη δημοσιονομική της σταθερότητα, αλλά και την ανταγωνιστικότητά της, προωθώντας διαρθρωτικές αλλαγές στη λειτουργία του κράτους.

Παράλληλα, σύμφωνα πάντα με αυτό το σενάριο, οι χώρες του Νότου, όπως η Ιταλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία παραδειγματίζονται από το πάθημα αλλά και την πορεία της Ελλάδας και διορθώνουν τις οικονομικές τους αδυναμίες πριν φτάσουν στο απροχώρητο. Τέλος, η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί αλλαγές στη λειτουργία της, προκειμένου να αποκαταστήσει τις ανισορροπίες στο σύστημα της ευρωζώνης.

5.1.2. Σενάριο 2: Το «Μπάλωμα»

Η Ελλάδα και οι χώρες του Νότου καταφέρνουν να γλιτώσουν από τη στάση πληρωμών, αλλά η δημοσιονομική προσαρμογή δεν συνοδεύεται και από βαθύτερες μεταρρυθμίσεις και αναδιαρθρωτικές ενέργειες. Οι δομικές ανισορροπίες της ευρωζώνης παραμένουν, ενώ οι εγγενείς αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας δεν αντιμετωπίζονται. Το σενάριο αυτό θεωρείται πολύ πιθανό μιας και είναι γεγονός ότι οι επενδυτές έχουν χάσει την εμπιστοσύνη τους στο ενιαίο νόμισμα. Αν επιβεβαιωθεί το σενάριο αυτό, τότε θα ακολουθήσει μία μακρά περίοδος ασθενικής ανάπτυξης και το ευρώ θα συνεχίσει να δέχεται πιέσεις.

5.1.3. Σενάριο 3: Η Ελλάδα δεν τα καταφέρνει

Όσοι προβλέπουν ότι τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής θα δημιουργήσουν ανεξέλεγκτες αποπληθωριστικές και υφεσιακές τάσεις επιβεβαιώνονται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή και δραματική αύξηση της ανεργίας, αλλά και την εκδήλωση

κοινωνικών αναταραχών στην Ελλάδα και σε όλες τις χώρες του Νότου. Το σενάριο αυτό αποτελεί και το βασικό επιχείρημα όσων αντιτίθενται στα μέτρα λιτότητας, μιας και αν επιβεβαιωθεί, θα οδηγήσει το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης σε μακροχρόνια παρακμή ή ακόμα και σε διάλυσή της, μιας και το ευρώ θα είναι μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας.

5.1.4. Σενάριο 4: Αρμαγεδδών

Οι συνέπειες του σεναρίου 3 δεν μπορούν να τεθούν υπό έλεγχο και η Ελληνική οικονομία καταρρέει. Η χώρα μας εξωθείται σε στάση πληρωμών και έξοδο από την ευρωζώνη. Ακολουθούν και οι χώρες που ανήκουν στη διαβόητη πλέον ομάδα των PIGS. Η καταστροφή είναι ολοκληρωτική για όλους: τα κράτη του Νότου βρίσκονται αντιμέτωπα με ένα δυσθεώρητο χρέος σε ευρώ, καθώς τα νέα τους νομίσματα υποτιμώνται συνεχώς. Οι στάσεις πληρωμών οδηγούν σε κατάρρευση τραπεζών και ασφαλιστικών ταμείων που έχουν επενδύσει σε κρατικά ομόλογα. Η Γερμανία αποχωρεί και αυτή από το απαξιωμένο ευρώ, αλλά η ισοτιμία του νέου μάρκου σε σχέση με τη δραχμή, την πεσέτα και τα άλλα νομίσματα είναι τόσο υψηλή που δεν μπορεί να εξάγει τα προϊόντα της, καθώς έχει απολέσει την ανταγωνιστικότητά της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταρρέει μαζί με το ευρώ.

5.2. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ FINANCIAL TIMES DEUTSCHLAND

Η πρόταση της Γερμανικής εφημερίδας για την έξοδο από την κρίση σε 8 βήματα είναι η ακόλουθη, η οποία κατατέθηκε σε άρθρο με τίτλο «Έξοδος από την κρίση σε οκτώ βήματα» (2011):

- **Παροχή εγγυήσεων:** Η παροχή εγγυήσεων θα οδηγήσει σε μείωση των spreads και των επιτοκίων για την ελληνική κυβέρνηση.
- **Τέλος στα τιμωρητικά επιτόκια:** Για τη βιωσιμότητα του χρέους είναι αποφασιστικής σημασίας η σχέση οικονομικής ανάπτυξης και επιτοκίων, ήτοι όσο χαμηλότερα είναι τα επιτόκια, τόσο γρηγορότερα έρχεται η ανάπτυξη.
- **Εξυπνότερες μεταρρυθμίσεις:** Η ιδιωτικοποίηση αναποτελεσματικών δημοσίων επιχειρήσεων μπορεί να δράσει θετικά.
- **Φρένο στις πιέσεις για λιτότητα:** Για να σπάσει ο φαύλος κύκλος της καταρρέουσας πραγματικής οικονομίας, των μειωμένων κρατικών εσόδων και των νέων περικοπών, πρέπει να ισχύσει το σύνθημα: Προτεραιότητα στην ανάπτυξη αντί για βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα λιτότητας.

- **Δημοσιονομική προσαρμογή με διορατικότητα:** Οι φορολογικές αυξήσεις είναι πιο επιβλαβείς για την ανάπτυξη απ' ό,τι οι περικοπές των δαπανών. Οι μεγάλες επιχειρήσεις λιτότητας δεν μπορούν να πείσουν ούτε τους δανειστές, αν δεν είναι συνδεδεμένες με προοπτικές ανάπτυξης.
- **Περισσότερες επενδύσεις:** Πυρήνα μιας νέας στρατηγικής για την Ελλάδα πρέπει να αποτελέσει ένα πακέτο επενδύσεων, το οποίο θα μεριμνά για μια μακροπρόθεσμη προοπτική ανάπτυξης και θα προσφέρει στην Ελλάδα ένα ανταγωνιστικό αναπτυξιακό μοντέλο. Θα πρέπει να δοθούν εγγυήσεις μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.
- **Αγώνας κατά της διαφθοράς:** Η διαφθορά και η φοροδιαφυγή πρέπει να εκλείψουν από την ελληνική καθημερινότητα.
- **Εντολή διαχείρισης της κρίσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση:** Στις δημοσιονομικές κρίσεις είναι σημαντική η ταχεία αντίδραση και τα ξεκάθαρα μηνύματα προς τις αγορές. Πρόοδο θα σήμαινε η καθιέρωση ευρω-ομολόγων τα οποία θα καλύπτονταν από τις δυνατότητες ολόκληρης της Ευρωζώνης, θα είχαν ευνοϊκό επιτόκιο και θα προστατεύονταν καλύτερα από επιθέσεις πανικού.

5.3. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Στη δημοσιότητα έδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκθεση (2012) σχετικά με την ανάπτυξη στην Ελλάδα. Σκοπός της ανακοίνωσης ήταν να καταδείξει τον θετικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει η πλήρης και αποτελεσματική εφαρμογή του δεύτερου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής με τη δημιουργία των θεμελίων για ανάπτυξη, επενδύσεις και κοινωνική αναγέννηση. Η εμπειριστατωμένη ανακοίνωση - έκθεση απευθύνθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο Υπουργών, την Ε.Κ.Τ., την Ευρωπαϊκή και Οικονομική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Η Ελλάδα, αναφέρεται στην ανακοίνωση, έχει πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα με σκοπό να μειωθεί το έλλειμμα του δημόσιου τομέα της και έχει θεσπίσει νέες δημοσιονομικές και οικονομικές πολιτικές. Η συμφωνία επί του δεύτερου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής και η επιτυχία της πρόσφατης διαδικασίας μείωσης του χρέους έναντι του ιδιωτικού τομέα παρέχουν, σύμφωνα με την Επιτροπή, μια ευκαιρία για την ανάπτυξη νέας δυναμικής, με στόχο τις απολύτως αναγκαίες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Μανουέλ Μπαρόζο, δήλωσε σχετικά ότι «ο λαός της Ελλάδας δεν είναι μόνος στις προσπάθειες που καταβάλλει για την επαναφορά της χώρας σε τροχιά ανάπτυξης και απασχόλησης. Η Ε.Ε. και η ευρύτερη διεθνής κοινότητα έχουν επιδείξει πρωτοφανούς μεγέθους αλληλεγγύη προς τον ελληνικό λαό. Ως βοήθεια προς την Ελλάδα, έχει ενεργοποιηθεί μια δέσμη επιχορηγήσεων, δανείων και μεγάλης μείωσης του δημοσίου χρέους, η οποία ανέρχεται σε 380 δις. ευρώ. Οι θυσίες στις οποίες υποβάλλεται σήμερα ο ελληνικός λαός θα αποφέρουν οφέλη στο εγγύς μέλλον, όταν η Ελλάδα υλοποιήσει τις δράσεις προτεραιότητας για το 2012 τις οποίες προσδιορίζει σήμερα η Επιτροπή».

Η Ελλάδα, επισημαίνεται, μπορεί να στηριχθεί στα πολλά ισχυρά σημεία που διαθέτει, όπως είναι η ναυτιλία της, οι τουριστικές της δυνατότητες, τα πανεπιστήμιά της και το σε γενικές γραμμές καλά εκπαιδευμένο εργατικό της δυναμικό, καθώς και η γεωγραφική της θέση.

5.4. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Σε εβδομαδιαίο δελτίο της η Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών της Alpha Bank σχολίασε πως «ήδη έως το τέλος του 2011, η Ελλάδα είχε κερδίσει το 35% της ανταγωνιστικότητας (με βάση το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος) που έχασε στην περίοδο 2001-2009.

Προσθέτοντας ότι «η εγχώρια ανταγωνιστική παραγωγή, που αυξάνει σταδιακά μετά το 2009, θα επιταχυνθεί μόλις αποκατασταθούν συνθήκες ομαλότητας στην εγχώρια οικονομία και μόλις σταματήσουν οι πολιτικές υποβάθμισης του οικονομικού κλίματος και της ψυχολογίας των οικονομικών μονάδων στη χώρα με απειλές για άτακτη χρεοκοπία και για έξοδο από το ευρώ».

«Με βάση τα ανωτέρω, και αν βελτιωθεί το οικονομικό κλίμα, όπως θα πρέπει να αναμένεται μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του 2ου Πακέτου Χρηματοδοτικής Ενίσχυσης της Ελλάδος, τότε η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας μπορεί να έλθει πολύ γρηγορότερα από ότι προβλέπει η Τρόικα. (Πηγή: <http://www.fimes.gr/2012/03/alpha-bank-antagonistiki-paraqogi-ellada/#ixzz1srdYF4I4>)

5.5. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ

Διπλασιασμό του ρυθμού ανάπτυξης στο 3% έναντι 1,5% που προβλέπουν οι διεθνείς οργανισμοί, 520.000 νέες θέσεις εργασίας και δημιουργία Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας 49 δις ευρώ σε ετήσια βάση, προβλέπει η μελέτη «Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά» της

McKinsey (2011) η οποία παρουσιάστηκε σε ειδική εκδήλωση στον «Ελληνικό Κόσμο» του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού στην Αθήνα από τον ΣΕΒ σε συνεργασία με την Ελληνική Ένωση Τραπεζών. Είναι η πρώτη μελέτη που έχει εξετάσει όλους τους κλάδους της οικονομίας για να αναδείξει εκείνους που μπορούν να δημιουργήσουν τη μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία και τις περισσότερες θέσεις εργασίας και να καταλήξει σε συγκεκριμένες και ποσοτικοποιημένες προτάσεις. Σύμφωνα με τη μελέτη, βασική προϋπόθεση για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι είναι να υιοθετηθεί το νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης της Ελλάδας που προτείνεται, το οποίο μπορεί να δημιουργήσει όλο αυτό τον πλούτο και την ανάπτυξη σε πέντε ισχυρούς κλάδους αλλά και οκτώ επιμέρους αναδυόμενους τομείς. Οι πέντε κλάδοι που επικεντρώνεται η μελέτη είναι ο τουρισμός, το λιανεμπόριο, η ενέργεια, η βιομηχανία και η γεωργία.

Ο Πρόεδρος του ΣΕΒ, Δημήτρης Δασκαλόπουλος, υποστήριξε στην ομιλία του με αφορμή την παρουσίαση της μελέτης ότι «επιβιώνουμε, πλέον, μόνο με δανεικά. Αλλά και το ίδιο το ευρωπαϊκό έδαφος αποδεικνύεται σεισμογενές. Η κρίση χρέους εξαπλώνεται ταχύτατα απειλώντας το ευρώ και δοκιμάζοντας τη συνοχή της ευρωζώνης. Αποκαλύπτεται τώρα, ότι οι ελληνικές παθογένειες είναι η βαρύτερη και πιο δύσκολα ιάσιμη μορφή της ίδιας ασθένειας που πλήττει πολύ πιο ώριμες ευρωπαϊκές κοινωνίες και πολύ πιο παραγωγικές οικονομίες».

5.5.1. Οι προτάσεις

Η μελέτη αυτή καταλήγει σε 100 συγκεκριμένες προτάσεις μεταρρυθμίσεων και δράσεων. Μεταξύ αυτών:

- Άμεση εφαρμογή μίας συστηματικής και καθολικής προσπάθειας που καλύπτει το σύνολο της οικονομίας και αποβλέπει στην υλοποίηση του προγράμματος των μεταρρυθμίσεων, στη μείωση του μεγέθους και του παρεμβατισμού του κράτους, στην απελευθέρωση της οικονομίας και την ενίσχυση των επενδύσεων και της ανάπτυξης - ιδιαίτερα δε της εξωστρέφειας.
- Υιοθέτηση της διαδικασίας «fast track» όπως εφαρμόστηκε για τα έργα υποδομής των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, ώστε να επιταχυνθεί η έγκριση της επένδυσης και να περιορισθεί η γραφειοκρατία, η απελευθέρωση αγορών και επαγγελματών, καθώς και η επιτάχυνση της εκδίκασης υποθέσεων σχετικών με επενδυτικά σχέδια που εκκρεμούν στα δικαστήρια.
- Εισαγωγή στο δημόσιο τομέα τεχνογνωσίας και εξειδικευμένων ανθρώπινων πόρων από τον ιδιωτικό τομέα, η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης για τους νέους και τις γυναίκες

και η καταπολέμηση της αδιαφάνειας και της φοροδιαφυγής μέσω προηγμένων μεθόδων διάγνωσης, βεβαίωσης και είσπραξης οφειλών.

- Ίδρυση ενός θεσμικού οργάνου Οικονομικής Ανάπτυξης και Μεταρρύθμισης (Economic Development and Reform Unit) που θα αναφερόταν απευθείας στον Πρωθυπουργό και θα αναλάμβανε το συντονισμό και την παρακολούθηση των αναπτυξιακών δράσεων και μεταρρυθμίσεων σε όλα τα μέτωπα, αξιοποιώντας και την τεχνογνωσία της επιχειρηματικής και ακαδημαϊκής κοινότητας.
- Επίσης προτείνεται ο επιχειρηματικός κόσμος να επιδιώξει τη δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων και την υιοθέτηση πιο αποδοτικών μεθόδων παραγωγής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΤΑΙΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Στο παρόν Κεφάλαιο παρουσιάζονται τρεις Εταιρικές Μελέτες Περιπτώσεων η καταγραφή των οποίων έγινε βάση της εις βάθους συνέντευξης με τον Σύμβουλο Επιχειρήσεων Δρ. Ευάγγελο Θεοχάρη. Για λόγους εχεμύθειας και εμπιστευτικότητας, τα ονόματα των Επιχειρήσεων δεν αναφέρονται στο παρόν πόνημα. Παρουσιάζονται, λοιπόν, τρεις περιπτώσεις Επιχειρήσεων - οι οποίες έχουν διαφορετικά μεγέθη και διαφορετικές δραστηριότητες, οι οποίες παρουσίασαν διαφορετικά προβλήματα - και οι υλοποιηθείσες λύσεις.

6.1. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Α: ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Η εν λόγω μελέτη περίπτωση αφορά μεγάλη Επιχείρηση η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα της Παροχής Συμβουλευτικών Υπηρεσιών. Η επιχείρηση δραστηριοποιείται στην Ελλάδα, από τα τέλη της δεκαετίας του '80 (1988) και ανοίκει σε μεγάλο Αμερικάνικο Όμιλο. Θεωρείται ως μία από τις κορυφαίες Συμβουλευτικές Επιχειρήσεις παγκοσμίως και εξειδικεύεται στην παροχή υπηρεσιών IT, Auditing και Money and Banking. Ο Όμιλος διαθέτει περισσότερους από 83.000 επαγγελματίες σε 47 χώρες, ενώ στην Ελλάδα απασχολεί περί τα 310 άτομα.

Η επιχείρηση παρουσίασε το 2008 – εξαιτίας της πιστωτικής κρίσης της Αμερικής – σημαντικά προβλήματα ρευστότητας. Μετέπειτα, η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, συρρίκνωσε ακόμα περισσότερο το πελατολόγιο της αλλά και τις τιμές των προσφερόμενων υπηρεσιών. Η επιχείρηση επέλεξε τις ακόλουθες ενέργειες ως λύση των παραπάνω προβλημάτων:

- Εξορθολογισμός δαπανών προς τρίτους (προμηθευτές)
- Μείωση παγίων (κτιρίων - ενοικίων)
- Μικρή περαιτέρω μείωση των τιμών των προσφερόμενων συμβουλευτικών υπηρεσιών.

6.1.1. Μείωση Παγίων (Κτιρίων – Ενοικίων)

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την μείωση των κτιρίων που φιλοξενούσαν τις δραστηριότητες της Εταιρείας, ανακοινώθηκε μειοδοτικός διαγωνισμός για νέο κτίριο το οποίο θα φιλοξενήσει την Εταιρεία. Η Εταιρεία πριν την Πρόσκληση Ενδιαφέροντος φιλοξενούνταν σε 2 κτίρια – ραφεία στα Βόρεια Προάστεια. Μετά την Πρόσκληση Ενδιαφέροντος και την τελική επιλογή μειοδότη, η Εταιρεία συγκέντρωσε σε ένα κτίριο όλους τους υπαλλήλους οι οποίοι ήταν μοιρασμένοι σε 2 μικρότερα κτίρια. Οι διαπραγματεύσεις ήταν σκληρότατες και το τελικό

αποτέλεσμα ήταν μια μηνιαία μείωση στην εν λόγω δαπάνη κατά \$15.000, ήτοι \$180.000 ετησίως.

6.1.2. Εξορθολογισμός δαπανών προς τρίτους (προμηθευτές)

Όσον αφορά τον εξορθολογισμό των δαπανών προς τρίτους (προμηθευτές) έγινε μια εξειδικευμένη, ολοκληρωμένη μελέτη ελέγχου των δαπανών προηγούμενων ετών. Η Εταιρεία ανακάλυψε τα ακόλουθα:

- Σύνολο δαπανών προς τρίτους: \$3.650.000.
- Το 80% των δαπανών, αφορούν δαπάνες προς 19 Προμηθευτές και 3 κατηγορίες δαπανών (υπεργολάβοι, υπηρεσίες ασφάλειας προς υπαλλήλους και έξοδα ταξιδίων).
- Η Εταιρεία χρησιμοποιεί 115 προμηθευτές.
- Το 36% των δαπανών αφορά υπεργολαβίες.

Η Εταιρεία άρχισε ένα κύκλο επαναδιαπραγματεύσεων με όλους τους υφιστάμενους προμηθευτές, δίνοντας έμφαση στις 3 πιο κοστοβόρες κατηγορίες δαπανών. Οι επαναδιαπραγματεύσεις επέφεραν την μείωση των δαπανών προς τρίτους κατά 14,3%, ήτοι \$521.950. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω μείωση των δαπανών δεν προκάλεσε μείωση της παρεχόμενης ποιότητας υπηρεσιών από την Εταιρεία προς τους πελάτες της, αλλά και από τους προμηθευτές προς την Εταιρεία.

6.1.3. Μικρή περαιτέρω μείωση των τιμών των προφερόμενων συμβουλευτικών υπηρεσιών

Η Εταιρεία διενήργησε οικονομοτεχνική ανάλυση και Break Even Analysis, οπότε και υπολόγισε ότι μια μικρή μείωση στις τιμές των προσφερόμενων υπηρεσιών της κατά 3%, θα επέφερε αύξηση τζίρου από νέα Έργα από δυνητικούς πελάτες κατά \$250.000. Όντως, από τις αρχές του Φεβρουαρίου του 2012, τα αποτελέσματα φαίνονται πολύ ενθαρρυντικά.

6.2. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Β: ΜΕΣΑΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Η εν λόγω Εταιρεία ιδρύθηκε το 1987 (ως Ανώνυμη Εταιρεία). Πρόκειται για μια οικογενειακή επιχείρηση η οποία χρονολογείται στο χώρο της εμπορίας του ελαιολάδου από το 1933 (ως Ατομική Επιχείρηση). Η εταιρεία διαθέτει άρτια εξοπλισμένο εργοστάσιο επεξεργασίας και τυποποίησης ελαιολάδου με έδρα της το Άστρος Κυνουρίας στην Πελοπόννησο. Προμηθεύεται

το ελαιόλαδο κυρίως απο την Πελοπόννησο αλλά και την υπόλοιπη Ελλάδα. Η Εταιρεία είναι πιστοποιημένη κατά το πρότυπο ISO-HACCP 2200-2005 και πληροί τους κανονισμούς της Ελληνικής Εταιρείας Ανακύκλωσης και τους νόμους του Υπουργείου Γεωργίας. Τα προϊόντα της αφορούν μια μεγάλη γκάμα τυποποιημένου ελαιόλαδου, παρθένου ελαιόλαδου και πυρηνέλαιου, τα οποία διακινούνται σε φιάλες, τενεκέδες και άλλες αποθηκευτικές μονάδες.

Στα τέλη του 2010 η οικονομική κρίση στην Ελλάδα προκάλεσε την μείωση του κύκλου εργασιών της Εταιρείας κατά 43%, ενώ η κερδοφορία της μειώθηκε ακόμα περισσότερο μιας και η Εταιρεία αναγκάστηκε να προβεί σε περαιτέρω συρρίκνωση τιμών. Παράλληλα, το αρνητικό κλίμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έκανε δυνατή την εξαγωγή των προϊόντων της Εταιρείας στην Δυτική Ευρώπη και την Αμερική – τουλάχιστον σε βιώσιμες τιμές -. Η Εταιρεία είχε φτάσει στο σημείο να χρωστάει δεδουλευμένα πολλών μηνών στους εργαζόμενους και η κύρηξη πτώχευσης ήταν πολύ κοντά.

Οι ιδιοκτήτες της Εταιρείας αποφάσισαν να ψάξουν εναλλακτικές αγορές εκτός Ευρώπης, Αμερικής και των παραδοσιακά προηγμένων κρατών. Έστρεψαν λοιπόν το ενδιαφέρον τους, προς την Αφρική και πιο συγκεκριμένα προς την Αίγυπτο, με την οποία οι Έλληνες είχαν και έχουν παραδοσιακά καλές σχέσεις.

Η Αίγυπτος είχε προβεί σε τολμηρές μεταρρυθμίσεις ακόμα και πριν απο την επανάσταση του 2001. Πιο συγκεκριμένα:

- Αναζωογόνηση του Προγράμματος Ιδιωτικοποίησης
- Άνοιγμα των νέων ευκαιριών επένδυσης σε πολλούς τομείς όπως: κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, ενέργεια, ακίνητη περιουσία, τουρισμός, τηλεπικοινωνίες, τρόφιμα και ποτά, και δόμηση.
- Έκδοση νέου νόμου περί φόρου εισοδήματος που περιορίζει τα ποσοστά για τις επιχειρήσεις στο μισό από 40 σε 20%.
- Νέα τελωνειακή δομή η οποία προκάλεσε αισθητή μείωση του σταθμισμένου μέσου ποσοστού δασμολογίων από 14 έως 9% καθώς επίσης και μείωσε τις ζώνες δασμολογίων από 27 σε 6.
- Επέκταση της Αιγυπτιακής αγοράς μέσω των διάφορων εμπορικών συμφωνιών με την Ευρώπη, τον Αραβικό κόσμο, την Αφρική και την Αμερική. Η Αίγυπτος χαίρεται ένα από τα καλύτερα δίκτυα εμπορικών συμφωνιών παγκοσμίως, μιας και έχει συμφωνία με την Ευρώπη που επιτρέπει σε όλα τα προϊόντα που κατασκευάζονται στην Αίγυπτο να

μπαίνουν στους κόλπους της Ευρώπης (καλύπτοντας 27 κράτη) άνευ δασμών. Επίσης, η Αίγυπτος έχει ως πλεονέκτημα την συμφωνία QIZ (κατάλληλες Βιομηχανικές Ζώνες) με τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες χορηγούν στα Αιγυπτιακά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα την αφορολόγητη πρόσβαση χωρίς ποσοστώσεις, σε όλη την Αμερικανική αγορά.

- Σταθεροποίηση τραπεζικού τομέα και οικονομική μεταρρύθμιση.
- Μείωση της μαύρης αγοράς συναλλάγματος.
- Ίδρυση νόμου αντιτράστ που προωθεί πρακτικές ελεύθερου ανταγωνισμού και διώκει ποινικά τις μονοπωλιακές πρακτικές.
- Εκλογή νέου νόμου για την ίδρυση ανεξάρτητου ιδρύματος προστασίας καταναλωτών που στοχεύει να υποστηρίξει τον καταναλωτή ενάντια στις αθέμιτες πρακτικές επιχειρήσεων αλλά και του δημόσιου τομέα.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Αίγυπτος έχει συνάψει συμφωνία με χώρες της υπόλοιπης Αφρικής, την γνωστή Comesa (Common Market for Eastern & Southern Africa), η οποία επιβάλλει τις αδασολόγητες εισαγωγές και εξαγωγές μεταξύ των ακόλουθων χωρών: Αγκόλα, Μπουρούντι, Κομόρος, Κονγκό, Τζιμπουτί, Ερυθρέα, Αιθιοπία, Κένυα, Λιβύη, Μαδαγασκάρη, Μαλάουι, Μαυρίκιος, Ρουάντα, Σευχέλλες, Σουδάν, Σουαζιλάνδη, Ουγκάντα, Ζάμπια, Ζιμπάμπουε και βέβαια Αιγύπτου.

Η Εταιρεία ήρθε λοιπόν σε επικοινωνία με Έλληνες μεσάζοντες οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην Αίγυπτο με στόχο την εύρεση μεγάλων χονδρεμπόρων ελαιολάδου. Με έξοδα τα οποία έφτασαν μόλις τα 12.000€ και εντός μιας περιόδου 2 εβδομάδων, η Εταιρεία ήρθε σε συμφωνία με 4 χονδρεμπόρους οι οποίοι πληρούσαν τα κριτήρια τα οποία είχαν τεθεί από την Επιχείρηση και είχαν επικοινωνηθεί από τους μεσάζοντες. Η συμφωνία είχε ως εξής: '

- Η Ελληνική Εταιρεία θα πουλούσε τα προϊόντα της στους χονδρεμπόρους σε σταθερή τιμή για 3 χρόνια.
- Η Ελληνική Εταιρεία θα πληρωνόταν με την φόρτωση του εμπορεύματος στο πλοίο, ενώ τα μεταφορικά θα επιβάρυναν τον χονδρέμπορο.
- Ο χονδρέμπορος θα διακινούσε το προϊόν στην Αιγυπτιακή αγορά αλλά και στις χώρες οι οποίες ανήκουν στην Comesa.
- Ο μεσάζοντας θα πληρωθεί μια συγκεκριμένη ποσοστιαία προμήθεια επί του κύκλου εργασιών τόσο της Ελληνικής Εταιρείας, όσο και των χονδρεμπόρων.

Ως αποτέλεσμα, αυτής της κίνησης εξωστρέφειας σε νέες, εναλλακτικές αγορές, η Εταιρεία αύξησε τον κύκλο εργασιών της κατά 161% και τα κέρδη της κατά 72%. Η εταιρεία αυτή την στιγμή κάνει κινήσεις για την δημιουργία μονάδας τυποποίησης στην Αίγυπτο και πιο συγκεκριμένα στην Αλεξάνδρεια, με στόχο την περαιτέρω διεύρυνση στις αγορές της Comesa.

6.3. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Γ: ΜΕΣΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Η εν λόγω Εταιρεία ιδρύθηκε εν μέσω κρίσης το 2010 ως Ανώνυμη Εταιρεία. Πρόκειται για μια μεσαία επιχείρηση η οποία «αγκαλιάζει» μία free press, μηνιαία εφημερίδα ποικίλης ύλης και 2 διαδικτυακούς ραδιοφωνικούς σταθμούς με Ελληνική & Ξένη μουσική. Ο ιδιοκτήτης – επιχειρηματίας, σπουδαγμένος στην Αμερική και την Αγγλία, ώντας μόλις 35 ετών, διέκρινε δύο γεγονότα: α) την πτώση του έντυπου τύπου - απο τις αρχές κιόλας της δεκαετίας του 2000 – και β) την ανάγκη των σημερινών νέων για επικοινωνία. Είναι γεγονός ότι η κρίση έχει επιφέρει μια κρίση στην επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων και οι νέοι έχουν βρεί ως διέξοδο τα λεγόμενα «social media» (facebook, twitter, κλπ). Κατανόησε λοιπόν ότι μια επένδυση στον πυλώνα της υψηλής τεχνολογίας η οποία θα βασιζόταν στο να «φέρει» τον κόσμο πιο κοντά θα ήταν κερδοφόρα – ακόμα και εν μέσω κρίσης -.

Η δυνατότητα χρηματοδότησης νέων καινοτόμων επιχειρήσεων απο το ΕΣΠΑ, έπαιξε επίσης μεγάλο ρόλο για την πραγμάτωση της εν λόγω επένδυσης. Κατατέθηκε αρχικά μια επενδυτική πρόταση η οποία εντάχθηκε σε σχετικό Πρόγραμμα συγχρηματοδότησης καινοτομίας απο το ΕΣΠΑ, ενώ μετά απο την αξιολόγηση και σχετική χρηματοδότηση απο το σχετικό φορέα, ο νέος Επιχειρηματίας παρουσίασε τον ίδιο φάκελο σε Venture Capital εταιρεία η οποία έχει την έδρα της στην Αμερική. Το αποτέλεσμα ήταν να χρηματοδοτηθεί το όλο πόνημα και να είναι έτοιμο εντός 6 μόλις μηνών. Η εταιρεία κατάφερε μέσω των σχετικών πόρων χρηματοδότησης να ενοικιάσει γραφεία, να προσλάβει προσωπικό, να προσλάβει ειδικό στη συγγραφή κώδικα, αλλά και να αγοράσει το σχετικό τεχνολογικό εξοπλισμό και λογισμικό διαχείρισης (ERP), κλπ.

Στην προσπάθειά της να μετατρέψει τα τυχόν πάγια κόστη σε μεταβλητά, σύναψε συμφωνίες με πωλητές αλλά και αρθρογράφους οι οποίοι πληρώνονταν με το «κομμάτι» (π.χ. κάθε αρθρογράφος πληρώνεται ανάλογα με τον αριθμό των δημοσιεύσεων). Εντός 8 μηνών η εταιρεία ήταν έτοιμη για πλήρη λειτουργία. Ενός αυτών των 8 μηνών είχαν συναφθεί και οι πρώτες συμφωνίες με πελάτες / καταχωρητές. Αρχικά η εταιρεία είχε έσοδα απο τη διαφήμιση πελατών, τα banners αλλά και τη διαφήμιση καταχωρήσεων μέσω της google (οι οποίες πληρώνονταν με τα «clicks»). Κατόπιν, κρατώντας το νεανικό ύφος της ηλεκτρονικής

εφημερίδας, η εταιρεία δραστηριοποιήθηκε στη δημιουργία και διαχείριση «events». Αρχικά έγινα κάποιοι πιλοτικοί χοροί και έξοδοι για τους ακροατές των σταθμών και τους αναγνώστες της εφημερίδας, και κατόπιν διοργανώθηκαν εκδρομές στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Η επιτυχία αυτής της δραστηριότητας οδήγησε τον νέο επιχειρηματία στη δημιουργία ενός μικρού τουριστικού πρακτορείου το οποίο εξειδικεύεται σε εκδρομές, την οργάνωση διακοπών εναλλακτικού τουρισμού και των λεγόμενων «extreme sport events».

Επίσης, στην προσπάθεια δημιουργίας συνεργειών η εταιρεία σύναψε συμφωνία με μεγάλο ηλεκτρονικό τουριστικό οδηγό, ο οποίος βάζει καταχωρήσεις στον ηλεκτρονικό τόπο της εταιρείας. Εν αντιθέσει με άλλες παρόμοιες περιπτώσεις, η εταιρεία δεν πληρώνεται ανά καταχώρηση (ως ενοίκιο χώρου), αλλά απολογιστικά με ποσοστό απο τον κύκλο εργασιών του ηλεκτρονικού τουριστικού οδηγού, ο οποίος προέρχεται απο τις κρατήσεις στα ξενοδοχεία τα οποία έχουν καταχωρηθεί στην ιστοσελίδα της εταιρείας.

Μετά απο μόλις 1,5 χρόνο λειτουργίας, η εν λόγω εταιρεία έχει αποσβέσει την επένδυση και έχει αύξηση κύκλου εργασιών εντός του 2012 κατά 40%.

Η επιτυχία του όλου εγχειρήματος έχει οδηγήσει σε σκέψεις την εταιρεία για τη δημιουργία ιστότοπου ο οποίος θα φιλοξενεί καταχωρήσεις εμπορικών επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στις πωλήσεις λιανικής. Ο ιστότοπος θα φιλοξενεί μικρομεσαίες εταιρείες οι οποίες επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν σε B2B και B2C πωλήσεις, αλλά είτε δεν διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές, είτε δεν διαθέτουν την ανάλογη οικονομική επιφάνεια ώστε να προχωρήσουν σε μια τέτοια επένδυση. Ο νέος αυτός ιστότοπος θα ανήκει σε νέο και ξεχωριστό νομικό πρόσωπο, ώστε να είναι σε θέση η νέα εταιρεία να αιτηθεί συγχρηματοδότηση απο μελλοντικά Προγράμματα του ΕΣΠΑ.

Εν ολίγοις, εν μέσω οικονομικής κρίσης, η συγκεκριμένη εταιρεία, επενδύοντας στην καινοτομία και τις υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας, όχι μόνο κατόρθωσε να είναι βιώσιμη και ανταγωνιστική αλλά και κερδοφόρα με λαμπρό μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι η συγκεκριμένη κρίση έχει χτυπήσει αλύπητα την Ελλάδα, τα νοικοκυριά, τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τους συνταξιούχους και γενικότερα όλον τον κοινωνικό ιστό της χώρας. Είναι επίσης γεγονός, ότι στην κατάσταση αυτή οδηγήθηκε η χώρα μετα απο αλεπάλληλους λάθος χειρισμούς των κυβερνήσεων του μακρινού αλλά και κοντινού παρελθόντος.

Η άμεση αποκατάσταση της δημοσιονομικής τάξης, μάλλον θεωρείται άπιαστο και υπεραισιόδοξο σενάριο, ενώ το γεγονός ότι η κρίση είναι Πανευρωπαϊκή – αν όχι Παγκόσμια – κάνει το σενάριο αυτό ακόμα πιο δύσκολο να πραγματοποιηθεί. Απο ότι φαίνεται – και με βάση τις αναλύσεις των ειδικών – η δημοσιονομική προσαρμογή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τη συνοδία βαθύτερων μεταρρυθμίσεων και ιαναδιαρθρωτικών ενεργειών. Στην περίπτωση που οι δομικές ανισορροπίες της ευρωζώνης παραμείνουν και οι εγγενείς αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας δεν αντιμετωπισθούν, οι επενδυτές θα χάσουν περαιτέρω την εμπιστοσύνη τους στη χώρα αλλά και το ενιαίο νόμισμα και θα ακολουθήσει μία μακρά περίοδος ασθενικής ανάπτυξης.

Πλήν όμως τα μέτρα τα οποία θα παρθούν θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να δημιουργήσουν περιθώρια ανάπτυξης. Απο την μεριά του το κράτος θα πρέπει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για οικονομική ανάπτυξη αλλά και ανακούφιση των νοικοκυριών απο τα υφιστάμενα βάρη τους προχωρώντας σε κινήσεις όπως:

- Αποκατάσταση των πολύ χαμηλών συντάξεων και των πολυτεχνικών επιδομάτων
- Αποκατάσταση των ζημιών που υπέστησαν οι ομολογιούχοι και τα ασφαλιστικά ταμεία
- Ενίσχυση των αυτοαπασχολούμενων (π.χ. μέσω επιδόματος ανεργίας)
- Ρύθμιση φορολογικών επιβαρύνσεων
- Σεβασμός της μετενέργειας
- Αύξηση του αφορολόγητου
- Σταδιακή μείωση των φορολογικών συντελεστών των επιχειρήσεων και των φυσικών προσώπων
- Μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση, στις Τουριστικές περιοχές και στα είδη πρώτης ανάγκης
- Εξασφάλιση ρευστότητας στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις από τα κονδύλια του ΕΣΠΑ
- Αποδέσμευση της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου
- Εξορθολογισμός Δημόσιων δαπανών
- Συγχωνεύσεις Δημόσιων Φορέων

- Ορθολογική αποκρατικοποίηση φορέων
- Επίσπευση της ανακήρυξης της ΑΟΖ για την αξιοποίηση του Εθνικού υποθαλάσσιου ενεργειακού πλούτου, κλπ.

Παράλληλα, το κράτος, μέσω της εκλεγμένης κυβέρνησης, θα πρέπει να προβεί όχι μόνο σε κινήσεις οι οποίες θα αυξήσουν την Εθνική αξιοπιστία προς τους δανειστές εταίρους, αλλά και σε μια επαναδιαπραγμάτευση των επαχθών όρων των Μνημονίων, με στόχο την ανακούφιση του κοινωνικού ιστού.

Απο την άλλη μεριά οι εταιρείες στην προσπάθειά τους να καταστούν βιώσιμες, πρέπει να επενδύσουν στην καινοτομία. Σήμερα, δεν υπάρχει μελέτη που να μην αποδεικνύει ότι η καινοτομία είναι ο πλέον σίγουρος δρόμος για την έξοδο από την κρίση: καινοτόμες εφαρμογές, νέα προϊόντα, νέες ευέλικτες διαδικασίες, μείωση κόστους ανά μονάδα προϊόντος, βελτίωση ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών είναι οι λύσεις που μπορούν να οδηγήσουν στη γενικότερη αύξηση της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας.

Έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2010 για λογαριασμό του ΟΟΣΑ, έδειξε ότι ο διπλασιασμός και μόνο της ταχύτητας της ευρυζωνικής πρόσβασης στο Διαδίκτυο μιας χώρας, έχει σαν αποτέλεσμα μια αύξηση 0,3% του ΑΕΠ της. (<http://www.kainotomeis.gr/>) Επίσης, το 2010, η Επίτροπος για την Έρευνα, Καινοτομία και Επιστήμη, Μόιρα Γκέγκεν-Κουίν, μίλησε για μια «κατάσταση εκτάκτου ανάγκης για την καινοτομία» στην Ευρώπη. Πρόσφατα σημείωσε ότι «Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αυτήν τη στιγμή εμπλακεί σε έναν αγώνα ζωής και θανάτου: έναν αγώνα για τις θέσεις εργασίας και την ευημερία μέσα σε μια βαθιά οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση». Για να κερδίσει τον αγώνα αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προχωρήσει ήδη στο σχεδιασμό και την υλοποίηση σειράς πολιτικών με στόχο την μετατροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μια «Ένωση Καινοτομίας». Συνοψίζοντας λοιπόν, ο προορισμός είναι η ανάπτυξη, αλλά το όχημα η καινοτομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι παρακάτω προτάσεις χωρίζονται σε 2 κατηγορίες. Η πρώτη αφορά προτάσεις οι οποίες σχετίζονται με την ευρύτερη κατάσταση της Εθνικής μας οικονομίας και αφορούν τρόπους για την τυχόν έξοδο της χώρας από την οικονομική κρίση, ενώ η δεύτερη αφορά προτάσεις οι οποίες σχετίζονται με την προσπάθεια επιβίωσης και ανάπτυξης των Ελληνικών εταιρειών εν μέσω κρίσης.

6.4. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΞΟΔΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Οι προτάσεις της συγγραφέως του εν λόγω πονήματος για την έξοδο της Ελληνικής οικονομίας από την κρίση, έχοντας λάβει υπόψιν όλη την παραπάνω ανάλυση είναι οι ακόλουθες:

- Αποκατάσταση των πολύ χαμηλών συντάξεων και των πολυτεχνικών επιδομάτων
- Πάγωμα τιμών ώστε να μην πλήττεται η ελληνική οικογένεια από την ακρίβεια σε μία περίοδο περικοπών
- Ιδιωτικοποιήσεις οι οποίες θα αποφέρουν έσοδα και θα δημιουργήσουν συνθήκες ανταγωνισμού στις αντίστοιχες αγορές
- Επαναδιαπραγμάτευση των όρων του Μάαστριχτ (π.χ. δασμοί)
- Διαχείριση των κληροδοτημάτων από το κράτος
- 100 % αφορολόγητο για τα επαναεπενδύσιμα κέρδη. (Για να υπάρξει πραγματική ανάπτυξη της οικονομίας)
- Αφορολόγητος ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων μέχρι ενός εύλογου ποσού, αρκεί να απασχολούν εύλογο πάλι αριθμό εργαζομένων
- Σύνδεση επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων
- Μείωση της γραφειοκρατίας που αφορά την έκδοση αδειών για επιχειρήσεις
- Κατάργηση του ειδικού τέλους της ΔΕΗ (ΕΡΤ) και κατανάλωση μέχρι 100 kilowatt δωρεάν ρεύμα ώστε να ανασάνουν τα μη προνομιούχα νοικοκυριά
- Ενίσχυση των αυτοαπασχολούμενων (π.χ. μέσω επιδόματος ανεργίας)
- Ρύθμιση φορολογικών επιβαρύνσεων
- Σεβασμός της μετενέργειας
- Αύξηση του αφορολόγητου
- Σταδιακή μείωση των φορολογικών συντελεστών των επιχειρήσεων και των φυσικών προσώπων
- Μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση, στις Τουριστικές περιοχές και στα είδη πρώτης ανάγκης
- Εξασφάλιση ρευστότητας στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις από τα κονδύλια του ΕΣΠΑ

- Εξορθολογισμός Δημόσιων δαπανών
- Επίσπευση της ανακήρυξης της ΑΟΖ για την αξιοποίηση του Εθνικού υποθαλάσσιου ενεργειακού πλούτου, κλπ.
- Εφαρμογή των νόμων και των αποφάσεων. Απαραίτητη είναι η κωδικοποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας με στόχο τη μείωση του όγκου της ρυθμιστικής ύλης.
- Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Πάταξης της Διαφθοράς
- Απλοποίηση διαδικασιών για την προσέλκυση επενδύσεων

6.5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΞΟΔΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Οι ακόλουθες αφορούν προτάσεις για έξοδο των Ελληνικών Επιχειρήσεων από την κρίση. Θα πρέπει να σημειωθεί όμως, ότι για να επιτύχουν οι Επιχειρήσεις την ενδυνάμωση της βιωσιμότητάς τους, θα πρέπει να συνδράμει και το κράτος μέσω των προαναφερθέντων κινήσεων.

- Εστίαση στην Καινοτομία
- Εστίαση στην παροχή υπηρεσιών Προστιθέμενης Αξίας
- Εστίαση στην Εξωστρέφεια
- Εστίαση στην μεταποίηση, την τυποποίηση και την εφαρμογή κάθετοποιημένων διαδικασιών
- Αξιοποίηση και σωστή διαχείριση της υπάρχουσας τεχνογνωσίας
- Κλαδική συναίνεση στους τομείς του Τουρισμού και της Ναυτιλίας
- *Δημιουργία προοπτικής ανάπτυξης και ανασυγκρότησης του πρωτογενούς τομέα και σταδιακά της μεταποίησης
- Κλαδική διαφάνεια και ειλικρίνεια
- Εστίαση στη συνεχή ενημέρωση
- Δημιουργία και εφαρμογή νέων ευέλικτων διαδικασιών
- Μείωση κόστους ανά μονάδα προϊόντος
- Βελτίωση ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών
- Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά και Εθνικά συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαδικτυακές Πηγές

1. <http://users.hol.gr/~kokkonis/courses/interwar/depression.htm>
2. <http://www.enthesis.net>
3. www.express.gr/news/aqores2/85999
4. CNN Money: "Ouch! 20 Worst Performing Stocks"; http://money.cnn.com/galleries/2011/fortune/1104/gallery.fortune500_worst_performing_stocks.fortune/index.html
5. The Conglomerate: "Bear Stearns' Decision to Sell", Gordon Smith; <http://www.theconglomerate.org/2008/03/bear-stearns-de.html>
6. In.gr: «Προσφυγή της Ελλάδας στο μηχανισμό στήριξης ανακοίνωσε ο πρωθυπουργός»; <http://news.in.gr/greece/article/?aid=1129265>
7. Θέματα Ελληνικής Ιστορίας: «Πώς δημιουργήθηκε το ελληνικό δημόσιο χρέος», Γκόγκας Π., http://www.istorikathemata.com/2010/06/blog-post_21.html
8. Ιστοσελίδα Καθημερινής: «Οικονομικό θαύμα με παθογένειες»; <http://news.kathimerini.gr/4dcqj/ w articles economy 1 26/06/2011 447156>
9. <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4542129>
10. Τα Νέα Online: «Περισσότεροι δικαιούχοι για το επίδομα αλληλεγγύης», Τζάθας Δ.; <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4546615>
11. Ιστοσελίδα Πρώτου Θέματος: «Υποβάθμιση της Ελλάδας σε BBB+ από τη Fitch»; <http://www.protothema.gr/economy/article/?aid=54343>
12. Ιστοσελίδα Καθημερινής: «Τρίτη υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας τον Δεκέμβριο - Στο Α2 η βαθμολογία από Moody's από Α1 πριν, Ανάσα στην αγορά ομολόγων που περίμενε τα χειρότερα», Νίκας Σ.; <http://news.kathimerini.gr/4dcqj/ w articles economy 1 23/12/2009 384488>
13. Τα Νέα Online: «Ακραία κερδοσκοπία στα ομόλογα - Νέο ρεκόρ του spread στις 1.021 μονάδες»; <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4572196>
14. Ιστοσελίδα Ελευθεροτυπίας: «Πάγωμα μισθών και περικοπές επιδομάτων ανακοίνωσε η κυβέρνηση»; <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=130472>
15. Ιστοσελίδα Ελευθεροτυπίας: «Αξέχαστη (!) και δυσοίωνη η 3η Μαρτίου», Κωσταρέλου Ε.; <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=04/03/2010&id=137789>
16. Τα Νέα Online: «Ανακοινώνεται το σκληρό πρόγραμμα λιτότητας - Ώρα μηδέν για τα νέα μέτρα»; <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4572600>
17. Ιστοσελίδα Κινήματος Ανεξαρτήτων Πολιτών: «Για τη Δανειοδοτική Σύμβαση, το Μνημόνιο και τη Συμφωνία Έγκρισης του ΔΝΤ», Κασσιμάτης Γ.; <http://www.spitha-kap.gr/el/articles/?nid=334>

18. Ιστοσελίδα Καθημερινής: «Το φάντασμα του Μνημονίου και η εθνική κυριαρχία», Μανιτάκη Α.; <http://news.kathimerini.gr/4dcqj/ w articles columns 1 12/06/2011 445590>
19. Ιστοσελίδα το Βήμα: «Ανάσα με επιμήκυνση και μείωση επιτοκίου», Κρουστάλλη Δ.; <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=389322>
20. www.gsevee.gr
21. Ιστοσελίδα Δεν Πληρώνω Επιτροπές Αγώνα: «Το σκάνδαλο χαράτσι και ΔΕΗ συνεχίζεται!»; <http://denplirono.wordpress.com/>
22. Τα Νέα Online: «Στο 16,2% η ανεργία το Μάρτιο»; <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4634820>
23. Ιστοσελίδα Real: «Τι προβλέπει το Μεσοπρόθεσμο - Διαβάστε όλα τα μέτρα»; <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=76372&catID=11>
24. Ιστοσελίδα Καθημερινής: «Η Ευρώπη θωρακίζει Ελλάδα και ευρώ», Καρκαγιάννης Κ.; <http://news.kathimerini.gr/4Dcqi/4Dcqi/ w articles civ 12 22/07/2011 450098>
25. Ιστοσελίδα News247: «Σε Περιορισμένη Χρεοκοπία η Ελλάδα»; http://news247.gr/oikonomia/oikonomika/se_periorismenh_xreokopia_h_ellada.1196624.htm
26. Ιστοσελίδα News247: «Μέτρα Σόκ για την έκτη Δόση»; http://news247.gr/oikonomia/metra_sok_gia_thn_ekth_dosh.1378362.html
27. Ιστοσελίδα Εξπρές: «Αναταράξεις στο πιστωτικό σύστημα από την κρατικοποίηση της Proton»; http://www.express.gr/news/business/527369oz_20111011527369.php3
28. Ιστοσελίδα Real: ««Κούρεμα» 50% - Μόνιμη εποπτεία στην Αθήνα»; <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=101323&catID=14>
29. Ιστοσελίδα Ελευθεροτυπίας: «Μέρκελ – Σαρκοζί υπαγορεύουν όρους του δημοψηφίσματος»; <http://www.enet.gr/?i=news.el.politikh&id=323040>
30. Ιστοσελίδα News247: «Παπαδήμος η Νέα Κυβέρνηση»; news247.gr/eidiseis/politiki/politiki-krisi/paradimos_h_nea_kyvernsh.1487220.htm
31. Ιστοσελίδα Ημερησίας: «Ρεκόρ όλων των εποχών στην ανεργία το Νοέμβριο», Παπαδής Αθ.; <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12336&subid=2&pubid=112816780>
32. Ιστοσελίδα ΕΡΤ: ««Μνημονιακή» αύξηση 25% στα εισιτήρια των Αστικών Συγκοινωνιών»; <http://www.ert.gr/ellada/item/3840-%C2%ABMnhmoniakh%C2%BB-ayxhsh-25-sta-eisithria-twn-Astikwn-Syqkoinwniwn>
33. Ιστοσελίδα Fimes.gr: «Alpha Bank: ταχεία ανάπτυξη Ελλάδας»; <http://www.fimes.gr/2012/03/alpha-bank-antagonistiki-paraqogi-ellada/#ixzz1srdYF4I4>
34. Ιστοσελίδα «Η Ελλάδα Καινοτομεί»: <http://www.kainotomeis.gr/>

Βιβλία – Άρθρα – Μελέτες – Πονήματα

1. Πανηγυράκης Γ. (2001), Στρατηγική Διοικητική Δημοσίων Σχέσεων, Εκδόσεις Μπένου, pp. 257 - 260
2. Γκίκας Σ. (1998), Φιλοσοφικό Λεξικό, Ιδιωτική Έκδοση, pp. 169
3. Husserl E. (1911), Philosophie als strenge Wissenschaft (included in Phenomenology and the Crisis of Philosophy: Philosophy as Rigorous Science and Philosophy and the Crisis of European Man), pp. 21 - 22
4. Darling J, Seristo H, Gabrielsson M (2005), Anatomy of Crisis Management: A Case Focusing on a Major Crosscultural Clash within DaimlerChrysler, pp. 348
5. Smith A (1776), The Wealth of Nations, W. Strahan and T. Cadell, London, Book I, Chapter 7, para 9
6. O'Rourke K, Findlay R (2007), Power and Plenty: Trade, War, and the World Economy in the Second Millennium, Princeton University, pp 311 - 315
7. Keynes J M (1926), The End of Laissez-Faire, pp 1-9
8. Clarke P F (2009), Keynes: the twentieth century's most influential economist, Bloomsbury
9. Friedman M (1962), Capitalism and Freedom, University of Chicago
10. Marx K (1867), Das Kapital, Kritik der politischen Ökonomie, Verlag von Otto Meisner
11. Στασινόπουλος Ε (1966), Ιστορία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος 1914-1940, Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος
12. Παρασκευόπουλος Ι Ν (1993), Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας, Αθήνα, Ιδιωτική Έκδοση
13. Lybeck J (2011), Global History of the Financial Crash 2007-2010, Cambridge University Press, pp. 113 – 114, 121, 142 – 145, 149
14. Foster J, Magdoff F (2011), The Great Financial Crisis: causes and consequences, pp. 91 - 93
15. Κουκιάδης Ι (1997), Εργατικό Δίκαιο: Συλλογικές εργασιακές σχέσεις. Συνδικαλιστικές ελευθερίες - Δίκαιο συνδικαλιστικών οργανώσεων, Σάκκουλας Εκδόσεις Α.Ε.
16. Atkins R (2010), "The State of the Union", Financial Times, 31/5/2010
17. «Εξοδος από την κρίση με οκτώ βήματα» (2011), FT Deutschland (αναδημοσίευση στο ΒΗΜΑ 30/6/2011)
18. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, The European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and the European Investment Bank: Growth for Greece (2012), European Commission, 18/4/2012, pp. 4-8, 11, 17 - 20
19. Μελέτη «Η Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά: Προσδιορίζοντας το νέο Εθνικό μοντέλο ανάπτυξης», McKinsey&Company, Athens Office, pp. 7-9, 25 - 31

Άλλες Πηγές

1. *Bloomberg*
2. *Citi Investment Research and Analysis*
3. *ΕΛΣΤΑΤ*
4. *Eurostat*
5. *Συνέντευξη με Δρ. Θεοχάρη Ευάγγελο*